

ESOGÜ

bilim

kültür

sanat

Haziran 2023 Sayı 9 ISSN 2667-8950

uluslararasılaşma

Hüseyin Naci Bayraç

Erdoğan Boz

Mehmet Ersoy

Mehmet Sedat İpar

Mahmut Sami İşlek

Şahika Karaca

Muammer Kaya

Beyza Özturanlı Şanda

Levent Şentürk

Veysel Tekdal

Ahmet Yazıcı

ESOGÜ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi adına sahibi

Prof. Dr. Kamil Çolak

Baş Editör Doç. Dr. Yakup Murat Bulut

Editör Yardımcısı Öğr. Gör. Dr. Pınar Karhan

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Bilge Kağan Şakacı
Prof. Dr. Levent Şentürk
Prof. Dr. Soner Akpınar
Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan
Prof. Dr. Şirin Şengel
Prof. Dr. Ömür Dereci
Doç. Dr. Ersin Karademir
Doç. Dr. Fatma Sevinç Erbaşı
Doç. Dr. Gökçe Ketizmen
Doç. Dr. Yunus Araz
Dr. Öğr. Üyesi Bilge Aytuğar

Sorumlu Müdür

Doç. Dr. Duran Cankül

Dergi tasarımı ve grafik uygulama

Prof. Dr. Levent Şentürk

Kapak ilüstrasyonu Prof. Dr. Levent Şentürk

ISSN 2667-8950

Yayın No 386

İletişim 0222 239 37 50 (5095)

Adres Meşelik Kampüsü, Büyükdere Mahallesi, Prof. Dr. Nabi Avcı Bulvarı, No 4, 26040, Odunpazarı, Eskişehir.

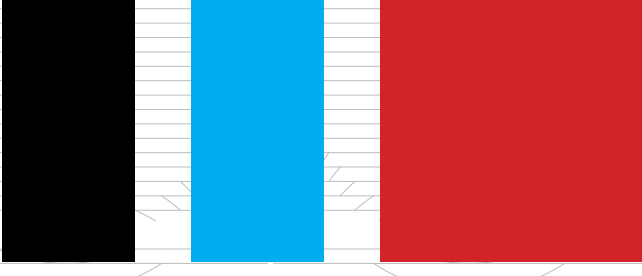
www.ogu.edu.tr

Baskı tarihi ve yeri Haziran 2023, Esogü Basımevi, Eskişehir.

Baskı adedi 1.000

Yayın türü Yerel Süreli Yayın

TC Eskişehir Osmangazi Üniversitesi bünyesinde çıkarılan Esogü Bilim Kültür Sanat Dergisi'nin yayın hakkı Esogü'ye aittir. Yazı işlerinden ve ilgili yazarlardan izin alınmaksızın alıntı yapılamaz.

Haziran 2023 Sayı 9 ISSN 2667-8950

içindekiler

2 Hüseyin Naci Bayraç
Ekonomik Entegrasyon Sürecinin Uluslararasılaşmaya Etkisi

6 Veysel Tekdal
Onuncu Yılına Gelirken Kuşak ve Yol Girişimi

8 Beyza Özturanlı Şanda
Çevresel Politikaların Uluslararasılaşmasında Yeni Bir Adım: Açık Denizlerde Biyoçeşitliliğin Korunması Antlaşması

11 Mehmet Sedat İpar
Türk Mutfağı ve Türk Mutfağı'nın Uluslararasılaşma Tartışmaları

16 Levent Şentürk
Mimarlık ve Uluslararasılaşma

22 Şahika Karaca
Edebiyatta İmkânsızın Serüveni

26 Mehmet Ersoy
Eğitim Teknolojileri Bağlamında Uluslararasılaşma

29 Mahmut Sami İşlek
ESOGÜ'nün Eğitimde Uluslararasılaşma Stratejisi

34 Yaşar Sarı
Yüksek Öğretimde Uluslararasılaşmada Mesafe Kat Etmenin İp Uçları

36 Muammer Kaya
Dünyalarını Değiştiren Türkiye Burslu ESOĞÜ-MMF Mezunlarının Başarı Hikâyeleri

38 Ahmet Yazıcı
Yapay Zekâ ve Dijital Sistemler Odaklı Uluslararasılaşma Çalışmaları: Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi

42 Erdoğan Boz
Türk Dili ve Edebiyatı Alanında Uluslararasılaşma

Dokuzuncu Sayımızla Merhaba,

ESOGÜ Bilim Kültür Sanat Dergisi (ESOGÜ BKS) elinizdeki bu sayıyla dört seneyi geride bıraktı. 2019'un Haziran'ında başladığımız dergi serüveni yılda iki kez çıkardığımız yayınlarla dokuzuncu sayıya ulaştı. Bu sayıda da öğretim elemanlarımız ve Kurumsal İletişim Uygulama ve Araştırma Merkezimizin katkılarıyla zengin içerik hazırlama iddiamızı sürdürüyoruz.

Dergimizin 2023 yılı Haziran sayısını uluslararasılaşma temasıyla yayına hazırladık. Kalkınmanın önemini vurgulayan bir kavram olduğu için seçtiğimiz uluslararasılaşma uluslar ve kültürleri arasındaki alışverişi, ilişki ve etkileşimin yoğunluğunu, firmaların faaliyetlerini ulusal sınırların dışına taşımasını ifade etmektedir. Biz de pek çok disiplini ilgilendiren bu başlığı ekonomi, sanat, eğitim ve gastronomi boyutlarıyla ele aldık. İktisat Bölümünden Hüseyin Naci Bayraç ekonomik entegrasyon sürecinin uluslararasılaşmaya etkisini ele alırken Uluslararası İlişkiler Bölümünden Veysel Tekdal, Çin'in kuşak ve yol girişimini inceledi. Hukuk Fakültesinden Beyza Özturanlı Şanda çevresel politikaların uluslararasılaşmasında yeni bir adım olarak Açık Denizlerde Biyoçeşitliliğin Korunması Antlaşması'nı değerlendirdi. Turizm Fakültesinden Mehmet Sedat İpar Türk Mutfağı'nın uluslararasılaşma sürecini yorumlarken Mimarlık Bölümünden Levent Şentürk uluslararasılaşmanın mimari boyutunu ele aldı. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden Şahika Karaca "Edebiyatta İmkânsızın Serüveni" başlıklı yazısında Ferit Edgü, İhsan Oktay Anar ve Halit Ziya Uşaklıgil'in işlediği konuları, kullandıkları dil ve üsluplarını ontolojik boşluk bağlamında irdeledi. Eğitim Fakültesinden Mehmet Ersoy eğitim teknolojilerindeki uluslararasılaşmayı, Uluslararası İlişkiler Biriminden Mahmut Sami İşlek ESOĞÜ'nün eğitimde uluslararasılaşma stratejisini konu aldı. Turizm Fakültesinden Yaşar Sarı Yüksek Öğretimde uluslararasılaşmanın ip uçlarını verirken, Mühendislik Mimarlık Fakültesinden Muammer Kaya, ESOĞÜ mezunlarının başarı hikâyelerini anlattı. Bilgisayar Mühendisliği Bölümünden Ahmet Yazıcı ile Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden Erdoğan Boz kendi alanlarına ilişkin güncel bilgilendirmelerde bulundu.

Uluslararasılaşma temalı dokuzuncu sayımızı bu konuda yapılan çalışmalara katkı yapması ümidiyle sizlere sunuyor, bir sonraki sayımızda tekrar buluşmayı diliyoruz. Dergimizi kapağıyla birlikte yeniden tasarlayan Üniversitemiz Mimarlık Bölüm Başkanı Prof. Dr. Levent Şentürk başta olmak üzere bu sayıya katkı sunan öğretim elemanlarımıza, desteklerini esirgemeyen yayın kurulu üyelerimiz ile ESOĞÜ BKS'nin basım ve dağıtım aşamasında emeği geçen ekip arkadaşlarımıza teşekkürlerimizi iletiyoruz. #

Editör Kurulu

Hüseyin Naci Bayraç

Ekonomik Entegrasyon Sürecinin Uluslararasılaşmaya Etkisi

Dünya ekonomisinde 20. yüzyılın ortalarından itibaren, ekonomik, siyasal sosyal ve kültürel alanlarda yaşanan değişimler; ülkeleri, kurumları, firmaları ve kişileri hızlı bir şekilde etkileyerek Yeni Dünya Düzeninin oluşmasına neden olmuştur. Dünyada eski değerlerin, fikirlerin, eğilimlerin yerine süratle yenileri gelmektedir. Ülkelere birbirleriyle yakın ilişkiler kurmaya ve yeni değişim trendlerini yakalamaya yönlendiren bu gelişmeler; uluslararasılaşma sürecinde ekonomilerini dışa açılmaya yönelten, mal ve hizmet ticaretinin önündeki kısıtlamaların ortadan kaldırıldığı ve üretim faktörlerinin sınırsızca dolaştığı bir dünyada, uluslararası rekabet gücüne ulaşabilmek amacıyla, ekonomik iş birliğine ve bölgesel entegrasyonlara katılmaya zorlamaktadır. Çok taraflı üretim, ticari ve finansal ilişkilerin gelişmesi; küreselleşmeye giderek artan bir ivme kazandırdığı gibi, benzer niteliklere sahip olan, aynı coğrafyada yer alan ülkeleri güçlerini birleştirmek için yoğun bölgesel ilişkiler içerisine de girmeye yönlendirmektedir. Dolayısıyla dünya ekonomisi bir taraftan küreselleşirken diğer taraftan da bölgeselleşmektedir.

Uluslararasılaşma Süreci

Dünya ekonomisi, yaşadığımız son çeyrek yüzyıl içinde hızla "uluslararasılaşma" sürecine girmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında iş birliği olanakları genişlemiş, ülkeler arasında ticari sınırların önündeki engeller giderek ortadan kalkmaya başlamış, uluslararası ticaret hacmi genişlemiş, gelişmiş ülkelere doğru yüksek teknoloji transferi artmış, uluslararası finans piyasaları genişlemiş, ül-

uluslararasılaşma kavramı, işletmelerin ulusal sınırların dışına faaliyetlerini yayması, pazarların küresel hale gelmesini ifade etmektedir. Bir taraftan küresel talebe uygun yeni ürünler üretilip ihraç edilirken diğer taraftan da küresel ürünler yerel isteklere göre biçimlendirilip ithal edilmeye başlanmıştır.

keler arasında işgücü akımı artmış, yabancı sermaye akışında önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır.

Uluslararasılaşma kavramı, işletmelerin ulusal sınırların dışına faaliyetlerini yayması, pazarların küresel hale gelmesini ifade etmektedir. Entegrasyonların giderek arttığı dünyada, uluslararası alan ve ilişkiler genişleyip derinleşmiş, işletmelerin faaliyetleri eski dönemlere göre oldukça farklı hale gelmiştir. Bu süreçte işletmeler uluslararası piyasalara uyum sağlamaya, bir taraftan küresel talebe uygun yeni ürünler üretilip ihraç ederken diğer taraftan da küresel ürünleri yerel isteklere göre biçimlendirip ithal etmeye başlamışlardır. Uluslararasılaşma, yerel işletmelerin yurtdışına yönelmesinin yanı sıra, yurt dışından ulusal sınırlar içine yabancı sermayeyi çekme ve üretilen malların uluslararası piyasalara ihraç edilecek nitelikte üretilmesine olanak sağlamaktadır.

Ekonomik Entegrasyon

Ekonomik Entegrasyon Teorisi, ülkelerin kendi aralarındaki ticaretin serbestleştirilmesi ile ilgili uygulama ve politikaları ele almaktadır. Ülkeler ekonomik entegrasyon sürecine katılarak üretim kapasitelerini,

kaynak verimliliklerini ve toplumsal refah düzeylerini artırmayı hedeflemektedirler. Gelişmiş ülkelerin hızlı üretim artışlarına karşılık ulusal piyasalarının yetersiz kalması, gelişmekte olan ülkelerin ise, ulusal piyasalarını birleştirmek yoluyla sanayileşme hızlarını artırma çabaları ülkeleri ekonomik entegrasyon kurmaya yönlendirmektedir.

Latince kökenli integratio (yenilemek) kelimesinden türetilmiş olan entegrasyon kelimesi, Türkçede bütünleşme/birleşme anlamını taşımaktadır. Ekonomik açıdan farklı durumları da açıklamak için kullanılan entegrasyon kavramı; firmalar arası entegrasyon, ulusal ekonomik entegrasyonlar, dünya ekonomik entegrasyonu, ulusal ekonomilerin dünya ekonomisi ile entegrasyonu ve uluslararası ekonomik entegrasyon olarak çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Firmalar arası entegrasyon; piyasada daha fazla güce erişmek için işletmelerin kartel ve tröst vb. anlaşmaları ile birleşmeleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Ulusal ekonomik entegrasyon; bir ülke ekonomisinin bölgeleri, sektörleri ve piyasalarının hep birlikte bir bütün oluşturmasını hedeflemektedir. Dünya ekonomik bütünleşmesi; dünya mal ve hizmet ticaretinin serbestleştirilmesinin yanında uluslararası ekonomik anlaşma ve örgütlenmeler aracılığı ile küresel seviyede sağlanan entegrasyonu ifade etmektedir. Ulusal ekonomilerin dünya ekonomisiyle bütünleşmesi; bir ülke ekonomisinin dışa kapalı uygulamalar yerine, uluslararası anlaşma ve örgütlenmelere katılmasını içermekte ve genellikle küreselleşme olarak adlandırılmaktadır. Buna karşın, sadece bazı ülkeler arasında oluşan ekonomik entegrasyon ise, uluslararası ekonomik ilişkiler çerçevesinde çok sayıda bağımsız ülke ekonomisinin tek bir bütün hâlinde bir araya getirilmesidir. Uluslararası ekonomik entegrasyon; farklı ülkelerin ekonomik bir grup meydana getirecek biçimde entegrasyona girmesidir. Literatürde böyle entegrasyonlar, bölgeselleşme biçiminde tanımlanmaktadır.

Entegrasyona katılan ülkeler, aralarındaki ticaretin serbestleştirilmesini, refah düzeylerinin artırılmasını, bölgesel dengesizliklerin giderilmesini, dünyadaki ekonomik-siyasi olaylar hakkında söz sahibi olunmasını ve sosyal-siyasal olaylara ortak çözümler bulmayı amaçlamaktadırlar. Entegrasyon kavramı günümüzde, küçük ölçekli ekonomilerin bir araya gelerek daha büyük ekonomik bölgeler yaratmalarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Ekonomik entegrasyon sürecine giren ülkeler başlangıçta ticari kazançlarını dikkate almaktadırlar. Bunun yanı sıra küreselleşen dünya ekonomisinde daha güçlü bir blok içinde yer almak, giderek şiddetlenen rekabet ortamında yalnız kalmamak, genişleyen piyasalar, içsel ve dışsal ekonomiler, üretim

faktörlerinin dağılımı, ulusal güvenlik ve diğer siyasi nedenler de ekonomik entegrasyona yol açmaktadır.

Entegrasyon kavramı kapsadığı coğrafi alan açısından; ulusal, uluslararası ve küresel ekonomik entegrasyon olmak üzere başlıca üç şekilde ortaya çıkmaktadır. Ulusal Ekonomik Entegrasyon; bir ülke sınırları içindeki farklı bölgelerin bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Uluslararası Ekonomik Entegrasyon; çeşitli ülkelerin bir bölge içerisinde birbirine entegre olmasını ifade etmektedir. Küresel Ekonomik Entegrasyon ise, farklı bölgesel grupların entegrasyonunu ve tek bir ekonomik ve siyasi birim haline gelmesini hedeflemektedir.

Küresel ekonomik entegrasyon kavramı daha açık bir ifadeyle, ülkeler arasında mal, emek ve sermaye hareketlerinin ve ülkelerin ekonomik iş birliği alanlarının genişlemesini ifade etmektedir. Bu tanıma göre, küresel ekonomik entegrasyonu diğer entegrasyon türlerinden ayıran başlıca fark, coğrafi bölgelerle sınırlı olmayıp aralarında ilişki bulunan bütün aktörleri aynı sistem içinde toplamayı hedeflemesidir. Buna göre oluşumları açısından, dar anlamıyla ulusal entegrasyon ve uluslararası ekonomik entegrasyon bölgeselleşmeyi, geniş anlamıyla küresel entegrasyon ise globalleşmeyi ifade etmektedir.

Ekonomik Entegrasyonun Nedenleri ve Aşamaları

Uluslararası ekonomik entegrasyonlar, üyelerin ülkelerin karşılıklı olarak kazançlarını artırmak amacıyla, aralarındaki ticareti ve diğer ekonomik faaliyetleri geliştirmek için oluşturulmaktadır. Uluslararası ekonomik entegrasyonlar; mevcut pazarın büyümesi, içsel ve dışsal ekonomilerin oluşması, teknolojik ilerlemeler, rekabet ve verimliliği artırarak ülkelerin ekonomik potansiyellerini olumlu yönde etkileyerek, ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Uluslararası ekonomik entegrasyonlarda; üye ülkeler arasındaki mal ve faktör hareketleri ile entegrasyon dışındaki üçüncü ülkelerle olan ilişkilerin açıklanmasında, uluslararası ekonomi kuramına ağırlık verilirken, bütünleşmenin dinamik etkileri konusunda makro ekonomi, piyasa analizinde

ise, mikro ekonomiden faydalanılmaktadır. Ekonomik entegrasyonun nihai hedefi tek pazar oluşturmak, parasal birlik sağlamak ve ekonomi politikalarının uyumlaştırılmasıdır.

Ülkeler bir taraftan rekabetin olumsuz etkilerinden kendilerini koruyabilmek için, diğer taraftan da küreselleşen dünyanın bir gereği olarak ekonomik entegrasyon sürecine katılmışlardır. Ülkeleri entegrasyona yönlendiren başlıca unsurlar arasında; genişleyen piyasa sonucu oluşan içsel ve dışsal ekonomilere bağlı maliyet düşmesi, üretim kapasitelerini ve verimliliğini artırmak amacıyla toplumsal refahı artırmak, bölge dışındaki bloklara karşı rekabet gücü kazanmak ve aynı bölgedeki ülkelerin çıkar çatışmalarını engellemek yer almaktadır. Bunun yanı sıra, entegrasyon üçüncü ülkelere karşı daha etkin bir politika uygulanmasına olanak tanımaktadır.

Ekonomik entegrasyon sürecinin en dar kapsamlı anlaşmadan, en geniş kapsamlı anlaşmaya doğru sırası ile serbest ticaret bölgesi, gümrük birliği, ortak pazar ve ekonomik birlik olmak üzere değişik aşamaları mevcuttur.

Serbest Ticaret Bölgesi: Üye ülkeler arası ticaretten tarife ve tarife dışı engellerin kaldırıldığı bütünleşme şeklidir. Bununla birlikte her üye ülkenin üçüncü ülkelere karşı uyguladığı tarife ve tarife dışı engeller bağımsız olarak uygulanır.

Gümrük Birliği: Üçüncü ülkelere karşı uygulanan ortak bir gümrük tarifesine sahip olan serbest ticaret bölgesidir.

Ortak Pazar: Emek ve sermayenin serbest dolaşımının sağlandığı ve hizmetlerin sınır tanımadan serbestçe ticaretinin yapılabildiği bir gümrük birliğidir.

Ekonomik Birlik: Makro ekonomik ve düzenleyici politikalar gibi bazı temel ekonomi politikalarının uyumlaştırıldığı bir ortak pazardır.

Ekonomik Birliğe ulaşıldığında en kapsamlı ekonomik entegrasyon gerçekleştirilmiş olmaktadır. Bu aşamadan sonra beklenecek gelişme, Siyasi Birlik (veya Tam

Birlik) aşamasıdır. Siyasi Birlik aşaması, üye ülkelerin para ve maliye politikalarını uyumlu hale getirmeleri ve tek elden idare etmeleri imkânını vermektedir. Bu aşamada ekonomik konuların yanı sıra, savunma ve güvenlik gibi konularda da birlikte hareket edecektir. Bu aşamayı bir önceki aşamadan ayıran başlıca özellik, ulusal ekonomik bağımsızlığın büyük ölçüde kaldırılması ve bunun yerini uluslar üstü bir otoritenin almasıdır. Artık ulusalcılıktan daha çok uluslararası bir ekonomi anlayışı hâkim olmaktadır.

Ekonomik Entegrasyon Teorisinin Gelişimi

Ekonomik entegrasyon teorisi, entegrasyon kurulduktan sonra, birlik üyeleri ile birliğin dışında kalan üçüncü ülkelerin hem kendi ekonomik yapıları içinde hem

Yeni entegrasyon teorilerine göre; serbest ticaretin piyasa yapısı ve firmaların fiyat stratejisinin etkileri üzerine yoğunlaşan yeni dış ticaret teorileri, tekeli rekabet ve oligopolistik piyasa koşullarında altında serbest ticaretin rekabet yolu ile kaynak dağılımındaki etkinliği artırarak refah artışını sağlayacağını savunmaktadır.

de entegrasyon içindeki yapılarını statik ve dinamik etkiler aracılığı ile incelemektedir. Ekonomik entegrasyon teorisi, zaman içinde ortaya çıkan uluslararası ekonomik ilişkilerdeki politika değişikliklerine bağlı olarak gelişme göstermiştir. Ekonomik entegrasyon konusunda yapılan ilk çalışmalar, gümrük birliği ile başlamış, ekonomik ve parasal birlikle devam etmiştir. Bu durum entegrasyon teorisinin genişletilmiş gümrük birliği teorisi olarak tanımlanmasına neden olmuştur.

Ekonomik entegrasyon teorisi; birincisi Viner ile başlatılan ve bütünleşmenin etkilerini, tam rekabet piyasası ve ölçeğe göre sabit getiri varsayımı altında inceleyen geleneksel teori; ikincisi ise, 1980'lerde gelişmeye başlayan eksik rekabet ve ölçeğe göre artan getiri olgusu altında yeni teorilerden oluşmaktadır. Geleneksel ekonomik entegrasyon teorisi yaklaşımının savunucuları, entegrasyonu teorik temeller açısından ele almaktadırlar. Bu yaklaşıma göre ekonomik entegrasyon, teknolojik temellere, teknolojik birliğe, organizasyonun koşullarına ve üretimin işleyişine dayanmaktadır. Geleneksel entegrasyon teorisinin günümüz ekonomik entegrasyon değişimlerini

açıklamada yetersiz kalması sonucu, yeni ekonomik entegrasyon teorisi ortaya çıkmıştır.

Yeni entegrasyon teorilerine göre; serbest ticaretin piyasa yapısı ve firmaların fiyat stratejisinin etkileri üzerine yoğunlaşan yeni dış ticaret teorileri, tekelci rekabet ve oligopolistik piyasa koşullarında altında serbest ticaretin rekabet yolu ile kaynak dağılımındaki etkinliği artırarak refah artışını sağlayacağını savunmaktadır. Yeni ekonomik entegrasyon teorisinin temel itici gücü, özel sektör ve firmalardır. Yeni teoride ekonomide üretilen tüm ürünler, yapılan tüm hizmetler ve yatırımlar dikkate alınıp tarife dışı engellerin kaldırılması amaçlanmaktadır. Kaynakların piyasa tarafından tahsisinin hedeflendiği yeni ekonomik entegrasyon teorisinde ayrıca, az gelişmiş ülkelere farklı uyum süreçleri esasına dayalı eşit muamele öngörülmektedir.

Günümüzde ekonomik entegrasyonlar piyasa mekanizmasının kaynakların etkinliğini sağlamaya yönelik işleyişine müdahale olarak görülmemekte, aksine bu işleyişi daha da kuvvetlendirmeye yönelik faaliyetler olarak kabul edilmektedir. Geleneksel entegrasyon teorisinde gelişmekte olan ülkeler arasında ithal ikameci politikalar izlenmiş olmasına karşın yeni ekonomik entegrasyonlarda, gelişmekte olan ülkeler arasında yapılan entegrasyonlarda liberal ekonomi politikaları izlenmekte, ihracata ve yatırımlara dayalı kalkınma ve sanayileşme stratejileri uygulanmaktadır.

Geleneksel teoride temel itici güç siyasi liderler, kânaat önderleri ve hükümetler iken, yeni teoride özel sektör, başka bir ifadeyle firmalar itici güç konumuna gelmiştir. Geleneksel entegrasyonlarda sanayi ürünleri ticareti ön planda iken, yeni entegrasyonun kapsamına ekonomide üretilen tüm mal ve hizmetlerin yanı sıra yatırımlar da dahil edilmektedir.

Son yıllarda üretim süreçlerinin bölünerek çok uluslu hale gelmesi ve uluslararası yatırımların artması, dikkatlerin ticaret engellerinden yatırım engellerine kaymasına neden olmuştur. Bu açıdan yabancı firmaların devralma veya yeni yatırımlar aracılığı ile yeni pazarlara girişlerinde karşılaştığı ulusal düzenleme farklılıkları yabancı sermaye yatırımlarını kısıtlayan bir sorun olmuştur. Yeni ekonomik entegrasyon örnekleri üye ülkeler arasında ticareti artırıcı önlemlerin yanı sıra yatırımları teşvik edici düzenlemeleri de içermektedir. Üretim süreçlerinin birden fazla ülkede gerçekleşmeye başlaması ve hizmetler sektörüne yapılacak yatırımların teşvik edilmesi, yatırımlara ilişkin politika ve uygulanan mevzuatın uluslararası düzeyde uyumlaştırılması ve entegrasyonunu gerekli kılmaktadır. #

Küçülen ölçeğine rağmen Girişim ve Çinli bankaların sağladığı krediler halen birçok gelişmekte olan ülke için önemli altyapı yatırımları kaynaklarından biri olmaya devam etmektedir. Fakat KYG'yi zorlu birkaç yılın beklediği söylenebilir.

Veysel Tekdal

Onuncu Yılına Gelirken Kuşak ve Yol Girişimi

Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (KYG) 2013'te ilan edildiğinde bazı gözlemcilerce "Yüzyılın Projesi" olarak nitelendirilmişti. Geride bıraktığımız on yıla yakın zaman bu beklentinin abartılı olduğunu göstermiştir. Fakat sorunlarına ve beklentilerin gerisinde kalmasına rağmen KYG ve Çin finansmanı gelişmekte olan dünyada altyapı projeleri için önemli bir kaynak haline gelmiştir.

Kuşak ve Yol Girişimi (KYG) Çin Halk Cumhuriyeti devlet başkanı Xi Jinping tarafından 2013'te uluslararası bir altyapı yatırımı inisiyatifi olarak duyuruldu. Öncelikli olarak Asya, Orta Doğu, Afrika ve Avrupa bölgelerini amaçlayan girişimin hem coğrafi kapsamı hem de içeriği zaman içinde genişletildi. 2015'te yayımlanan resmi tanıtım belgesinde KYG altyapı yatırımlarının ötesinde politika eşgüdümü, ticaret entegrasyonu, finansal bütünleşme ve turizm, eğitim, kültür alanlarında toplumlararası bağların güçlendirilmesini kapsayan bir küresel kalkınma hamlesi olarak çerçeveselendi. Bununla birlikte altyapı projeleri KYG'nin odağını oluşturmaya devam etti.

Kuşak ve Yol Girişimi gelişmekte olan birçok ülke yönetiminde ilgi uyandırmıştır ve bir ekonomik fırsat olarak görülmüştür. Diğer şeyler bir yana, çok sayıda ülke yönetiminin Çin hükümeti ile KYG mutabakat belgesi imzalamış olması bunu göstermektedir. Girişim aynı zamanda bazı ülkelerin yönetimlerinde kaygı ile karşılanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri hükümetleri hem söylemsel olarak KYG'yi sorunlu bir girişim olarak nitelendirmişlerdir hem de ona karşı uluslararası altyapı inisiyatifleri geliştirmişlerdir. Avrupa Birliği'nin önde gelen ülkeleri özellikle Orta ve Doğu Avrupa'da

Çin'in gücü ve etkisini artıracak kaygısıyla KYG'ye şüpheyle yaklaşmıştır.

Bu yazı 2023'te onuncu yılına girecek olan KYG'nin başarılar ve sorunlar bağlamında bir değerlendirmesini yapmaktadır. İlk olarak KYG'nin eleştirel bir betimlenmesi yapılacak. Ardından onun başarı ve başarısızlıklarına ilişkin göstergeler ve Girişimin önümüzdeki yıllardaki gelişimini etkileyecek faktörler değerlendirilecektir.

Kuşak ve Yol Girişimini (KYG'yi) Tanımlamak

Kuşak ve Yol Girişimi yaygın olarak Çin'in küresel ekonomik düzene şekil verme arayışının bir yansıması olarak yorumlanmıştır. Şüphesiz ona böyle bakmamızı teşvik edecek sebepler vardır. Evcila KYG Xi Jinping komutasındaki Çin liderliğinin dış politikada artan özgüvenini yansıtmaktadır. Bu görece özgüvenli dış politikanın ise Xi yönetiminin tercihlerinin ötesinde maddi dayanakları mevcuttur. Bir kez Çin ekonomisi 2010 yılı itibarıyla dünyadaki ikinci büyük ekonomi haline gelmiştir; 2012 yılında küresel olarak üçüncü en büyük doğrudan yatırım kaynağı olmuş ve takip eden yıllarda ilk sıralarda yer almaya devam etmiştir. Benzer şekilde, Çinli bankalar özellikle Afrika, Latin Amerika ve Asya'da 2000'lerin ortasından itibaren, yani KYG ilan edilmeden çok önce, önde gelen altyapı yatırımı finansörleri arasına girmiştir.

Ne var ki KYG'yi tek başına büyük bir strateji olarak yorumlamak onun arkasında yatan motivasyonları ve ortaya çıktığı bağlamı eksik okumak olacaktır. KYG aynı zamanda, hatta belki daha ziyade, Çin'in kendi makro ekonomik sorunlarına fayda sağlaması beklenen bir araçtır. KYG içeride altyapı inşa pazarının belirli bir

doğunluğa ulaşması, sektörde artan rekabet ve düşen kâr oranları sebebiyle dış dünyada daha fazla iş yapmayı amaçlayan Çinli altyapı şirketleri için uygun bir politika ortamı yaratmıştır. Çin'in finansman sağladığı ve Çinli şirketlere ihale edilen uluslararası altyapı projelerinin öncelikli hedefinin Çinli şirketlerin mallarına ve hizmetlerine pazar yaratmak olduğunu belirtmek gerekir. Kâr arayışı motivasyonun önemini göstermesi açısından Çinli şirketlerin yurtdışındaki altyapı projelerini üstlenmek için birbirleriyle giriştikleri rekabetin altı çizilebilir. Şirket yöneticileriyle yapılan bir ankete göre Çinli şirketlerin önemlice bir kısmı yurtdışındaki projelere talip oldukları durumda yine Çinli şirketleri önde gelen rakip olarak görmektedir.

Bu anlamıyla KYG Çin liderliği için hem sorunlara karşı bir çözüm getirmeyi amaçlayan hem de Pekin'in uluslararası siyasetteki daha iddialı çizgisinin cisimleştiği bir girişim olarak ortaya çıkmıştır. Bir diğer açıdan da KYG Çin'in hali hazırdaki dışarıya açılma sürecinin bir "marka" etrafında sunulmasını ve ivmelendirilmesini ifade eder.

KYG'nin Başarıları ve Başarısızlıkları

KYG bazı açılardan oldukça başarılı sayılabilir. Girişimin ilan edilmesini takip eden birkaç yıl boyunca Çinli bankaların yurtdışı projelere verdiği finansmanda ciddi bir yükselme olmuştur. Bu finansman sayesinde birçok ülkede insanların hayatını kolaylaştıran ve ekonomik faaliyeti artıran otoyol, demiryolu, enerji santralleri ve telekomünikasyon altyapısı inşa edilmiştir. Kongo, Etiyopya, Zambiya, Tacikistan, Kamboçya, Vietnam ve Sırbistan gibi birçok ülkede Çin finansmanı altyapı projeleri için başat kaynaklardan biri haline gelmiştir. Benzer şekilde Çin-Avrupa demiryolu kargo seferlerinin sayısı oldukça artmış ve bazı sektörlerde yaygın olarak kullanılan bir taşımacılık seçeneği haline gelmiştir. Demiryolu kargo seferleri güzergâh üzerindeki birçok şehirde ve ayrıca birçok sektörde yeni üretim ve ticaret olanakları doğurmuştur.

Çinli bankalarca finanse edilen ve Çinli şirketlerce inşa edilen altyapı projeleri görece hızlı hazırlık ve inşa süreçleri itibarıyla övgüye mazhar olmuştur. KYG'nin bu konudaki performansı Dünya Bankası gibi kalkınma bankalarını kendi finansman süreçlerini hızlandırmaya ve altyapı sektörüne daha fazla önem vermeye itmiştir. KYG'nin körüklediği bu rekabet gelişmekte olan ülkelerin lehine olmuş ve onların Batılı kalkınma bankaları karşısında pazarlık gücünü artırmıştır.

Başarılarıyla birlikte KYG birçok eleştiriye de konu olmaktadır. Bunlardan belki en çarpıcı olanı onu bir "borç tuzağı" olarak nitelendirmektir. Buna göre Pekin gelişmekte olan ülkelere bilerek ödeyebileceklerinden

fazla borç vermekte ve sonunda ödenemeyen borç karşılığında bu ülkelerin varlıklarına, Sri Lanka'daki Hambantota Limanı örneğinde olduğu gibi, el koymaktadır. Aslında Çinli şirketler ve bankaların titiz olmayan ekonomik kârlılık değerlendirmelerinden kaynaklanan ve neticede beklenen gelir akışını sağlamayan bu tip projelerin borç tuzağı olarak yorumlanmasını ikna edici bulmak güç görünmektedir. Bununla birlikte özellikle son birkaç yılda COVID-19 pandemisinin de etkisiyle, Çin'den aldığı borcu ödeyemeyen ülke sayısı artmış ve çok sayıda kredi paketi yeniden yapılandırılmak durumunda kalmıştır. Bu da Çinli bankaların borç verme süreçlerinin yeterince titiz yürütülmediği fikrini güçlendirmektedir.

Aynı zamanda başta termik santraller olmak üzere birçok Çin finansmanlı altyapı projesi yine çevresel sebeplerle muhalefete konu olmaktadır. Gerçekten de çevreyi korumaya yönelik ihtiyati tedbirlere yeterince önem verilmediği ve bazı durumlarda çevresel etki raporlarının "uydurulmuş" olduğuna dair çokça delil vardır.

Bu sorunlar ve eleştiriler karşısında Çin liderliği KYG'yi yeniden uyarlamaya çabalamıştır ve söylemsel düzeyde daha yeşil, daha kapsayıcı, finansal olarak daha sürdürülebilir "yeniden uyarlanmış" bir KYG çerçevesi ortaya koymuştur. Ne var ki bu yönde atılan pratik adımlar söylemdeki dönüşümü oldukça geriden takip etmektedir.

Yine geçmiş on yıl KYG'ye dair kimi beklentilerin abartılı olduğunu da göstermiştir. Yukarıda ismi verilen bazı ülkelerde Çin finansmanlı altyapı projeleri önemli sayı ve finansal değere ulaşsa da başka bazı ülkelerde beklentilerin oldukça altında ve "oyun değiştirici" olmanın uzağında kalmışlardır. Örneğin KYG Latin Amerika'da, Doğu ve Orta Avrupa'da ve hatta Türkiye'de Çin yatırımlarına belirgin bir ivme kazandırmamıştır.

KYG nereye?

Ödenemeyen borçların sayısının artması, sosyal, çevresel ve finansal gerekçelerle muhalefete konu olan projelerin fazlalığı ve COVID-19 pandemisinin etkileri altında KYG'nin sunduğu finansmanın ölçeği son yıllarda düşmeye başlamıştır. Küçülen ölçeğine rağmen Girişim ve Çinli bankaların sağladığı krediler halen birçok gelişmekte olan ülke için önemli altyapı yatırımı kaynaklarından biri olmaya devam etmektedir. Fakat KYG'yi zorlu birkaç yılın beklediği söylenebilir. Bu süreçte vaat edilen yeşil dönüşüm doğrultusunda ne kadar ilerleme sağlanacağı ve borç krizlerinin nasıl yönetileceği kritik önemde olacaktır. #

Kaynak: Veysel Tekdal, "İpek Yolu Ekonomik Kuşağını İnşa Et". Lanzhou, Gansu.

Ulusal yetkinin ötesinde biyoçeşitliliğin korunmasına ilişkin yeni bir uluslararası antlaşma, deniz alanlarının ve türlerinin korunması, insan faaliyetlerinin etkilerinin değerlendirilmesi, kapasite geliştirme ve teknoloji transferi ve deniz genetik kaynaklarından elde edilen faydaların adil bir şekilde paylaşılması için küresel bir hukuki çerçeve sağlama potansiyeline sahiptir.

Beyza Özturanlı Şanda

Çevresel Politikaların Uluslararasılaşmasında Yeni Bir Adım: Açık Denizlerde Biyoçeşitliliğin Korunması Antlaşması

Dünya okyanuslarının yaklaşık üçte ikisi devletlerin ulusal yetkilerinin dışındadır. Açık denizler diye tabir ettiğimiz bu alanlarda hiçbir devletin egemenliği bulunmamaktadır. Yeryüzündeki habitatların hacimsel anlamda neredeyse %95'ini içine alan açık denizler, biyolojik çeşitliliğin kaynağını oluşturmaktadır. Ancak günümüzde açık denizlerdeki muhtelif ekosistemler, sıcaklık artışı başta olmak üzere, tuzluluk ve çeşitli antropojenik baskıların etkisiyle tehdit altındadır.

Şehirleşme, kirlilik, sanayi faaliyetleri, gemi taşımacılığı, petrol ya da doğal gaz arama, çıkarma ve işletme faaliyetleri, derin deniz madenciliği, aşırı ve denetimsiz avlanma, deniz altı gürültüsü gibi insan kaynaklı baskıdan kaynaklanan tahribat, bunların bazılarında beslenen iklim değişikliği etkileri ile birleştiğinde, ekosistemleri ve türleri tehdit etmekte ve biyoçeşitliliği azaltmaktadır. Karasuları ve varsa münhasır ekonomik bölgesini içine alan ulusal yetkileri altındaki deniz alanlarında devletler, çevresel tahribatı ve sonuçlarını izlemek, buna yönelik insan faaliyetlerini sınırlamak, koruma alanları oluşturmak, baskı altındaki türleri tespit ederek bunlara özel önlemler almak gibi adımlar atabilmekle birlikte, bütün devletlerin barışçıl kullanımına açık, açık deniz alanlarında bu çalışmaların yürütülmesini düzenleyen bir uluslararası hukuk rejimi bulunmamaktadır.

Diğer yandan devletlerin, ulusal yetkileri altındaki deniz alanları için yürüttükleri ve aslında bir hayli masraflı izleme-değerlendirme ve tedbir alma gibi faaliyetleri içine alan yönetim süreçlerini, ulusal yetkileri dışındaki deniz alanlarında yürütmek gibi bir ulusla-

rarası hukuk yükümlülükleri bulunmamaktadır. Oysa deniz biyoçeşitliliğinin unsurları, devletler arasındaki politik sınırları tanımamaktadır.

Okyanusların anayasası olarak tabir edilen ve UNCLOS adıyla bilinen 1982 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) Deniz Hukuku Sözleşmesi deniz çevresinin korunması ve muhafazasını içeren genel bir yükümlülük içermekle birlikte, devletlerin ulusal yetkilerinin ötesindeki alanlarda deniz çevresinin ve deniz biyoçeşitliliğinin korunması için spesifik mekanizmalar öngörmemektedir. Bölgesel deniz sözleşmeleri ya da diğer çok taraflı koruma/yönetim mekanizmaları ise Akdeniz, Atlantik ya da Arktik gibi sınırlı coğrafi alanlarda, deniz alanlarının balıkçılık ya da gemi kaynaklı kirlilik gibi belirli konularda korunması ya da sadece ton balıkları, deniz mercanları gibi belirli türlerin korunması mekanizmalarını içermektedir.

Ancak ulusal temelde ya da bölgesel bazda ve sektörel yaklaşımlar okyanuslar üzerindeki çok aktörlü ve çok değişkenli baskılar ve bunlar arasındaki etkileşime yanıt verememektedir. Deniz ekosistemlerinin birbirine bağlılığı, deniz kaplumbağaları, balina, somon ya da ton balıkları gibi türlerin uzun göç yollarının bulunması ya da balon balığı ve aslan balığı gibi istilacı türlerin pek çok ekosistemi yok edebilmesi, bölgesel girişimleri de yetersiz kılmaktadır.

İnsanlığın ortak mirası olan okyanusların, iklim değişikliğinin kümülatif etkileri sonucunda ısınması, asitleşmesi, oksijensizleşmesi neticede biyoçeşitliliğin azalması ve yok olmasını beraberinde getirmektedir. Biyoçeşitliliğin kaybı sadece türleri ve ekosistemleri tehdit eden bir sorun olmayıp, okyanusların iklim de-

ğişikliğine direncini etkilemekte ve insan nüfusunun hayatta kalması için gerekli kaynakları sağlayamamasına neden olmaktadır. Oysa milyarlarca insan için okyanuslar, gıda ve gelir kaynağıdır. Deniz balıkçılığı doğrudan veya dolaylı olarak 200 milyondan fazla kişiye istihdam sağlamaktadır. Diğer yandan deniz genetik kaynakları, tıp ve farmakoloji gibi alanlarda ilaç ve diğer ürünlere materyal sağlamaktadır. Dolayısıyla ulusal yetkinin ötesinde biyoçeşitliliğin korunmasına ilişkin yeni bir uluslararası antlaşma, deniz alanlarının ve türlerinin korunması, insan faaliyetlerinin etkilerinin değerlendirilmesi, kapasite geliştirme ve teknoloji transferi ve deniz genetik kaynaklarından elde edilen faydaların adil bir şekilde paylaşılması için küresel bir hukuki çerçeve sağlama potansiyeline sahiptir.

İnsanlığın ortak mirası olan okyanusların, iklim değişikliğinin kümülatif etkileri sonucunda ısınması, asitleşmesi, oksijensizleşmesi neticede biyoçeşitliliğin azalması ve yok olmasını beraberinde getirmektedir. Biyoçeşitliliğin kaybı sadece türleri ve ekosistemleri tehdit eden bir sorun olmayıp, okyanusların iklim değişikliğine direncini etkilemekte ve insan nüfusunun hayatta kalması için gerekli kaynakları sağlayamamasına neden olmaktadır.

BM'nin 2017'de aldığı bir Genel Kurul kararıyla başlattığı, insan faaliyetlerinden kaynaklanan tahribatın önlenmesi amacıyla ulusal yetkinin ötesindeki alanlarda biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için küresel bir hukuki çerçeve oluşturma çabası şüphesiz önemli bir adımdır. Neredeyse 20 yıldır devam eden diplomatik görüşmelerde geçtiğimiz ay sona gelmiş ve BM üyelerinin çoğunluğunun olumlu oyuyla Genel Kurul'da BM Deniz Hukuku Sözleşmesi Çerçevesinde Ulusal Yargı Yetkisinin Ötesinde Deniz Biyoçeşitliliğinin Muhafazası ve Sürdürülmesine İlişkin Taslak Antlaşma kabul edilmiştir. Konu bakımından daha geniş bir perspektifi haiz Paris İklim Değişikliği Sözleşmesi'nin 2015'te kabul edilmesinden sonra, çevresel alanda en önemli diplomatik başarısının deniz çevresinin korunmasına ilişkin bu Antlaşma olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bütün devletlerin eşit temsil edildiği demokratik bir uluslararası forumda bir belgenin kabul edilmesi, dev-

letlerin bu yönde olumlu iradelerinin bir kanıtı olmakla beraber, belge bağlayıcılık kazanmamıştır. Genel Kurul'da oy çokluğu ile kabul edilen bir belgenin, bildirinin ya da deklarasyonun bağlayıcı bir hukuki metne dönüşebilmesi için üye devletlerin anayasal rejimlerinde belirledikleri hukuki usule uygun olarak bunu onaylamaları gerekmektedir. Söz konusu taslak antlaşmanın yürürlüğe ilişkin hükmüne göre, altmışıncı devletin onaylamasını takiben yürürlüğe girecektir.

Açık Denizlerde Biyoçeşitliliğin Korunması Antlaşması uzun süren müzakerelerin sonunda kabul edilen bir takım koruma mekanizmaları içermektedir. Bunlardan en önemlisi, ekolojik açıdan kırılgan alanlarda mekânsal bir koruma tedbiri olan "deniz koruma alanları" tesisidir. Aslında pek çok devlet, kendi karasuları ya da münhasır ekonomik bölgesi içinde muhtelif koruma alanları ilan etmekle birlikte, ulusal yetkinin ötesinde bu alanların nasıl ilan edileceği ve koruma tedbirlerinin nasıl uygulanacağı, bölgesel mekanizmalar nezdinde her zaman tartışma konusudur. Açık deniz statüsündeki alanların yalnızca %1'i koruma altındadır. Oysa Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi görüşmelerinde, korunması gereken alanlar dünya okyanuslarının %30'u olarak tespit edilmiştir. Diğer yandan ulusal yargı yetkisinin ötesindeki deniz alanlarında, özellikle deniz yetki alanlarına ilişkin ihtilafların bulunduğu denizlerde, deniz koruma alanlarının kurulması ve idaresi meselesi devletler arasında tansiyonun yükselmesine neden olmaktadır. Bu gerilimlerin muhtelif örnekleri Arktik Bölgesi'nde ve Güney Çin Denizi'nde koruma alanlarının kurulmasına ilişkin diplomatik görüşmelerde yaşanmıştır. Dolayısıyla benzer tartışmaların bu antlaşma nezdinde nasıl sonuçlanacağını, yürürlük sonrası taraf devletler konferansları gösterecektir.

Antlaşmanın bir başka önemli özelliği, açık denizlerde gerçekleştirilecek ticari faaliyetlerde çevresel etki değerlendirmesine ilişkin hukuki bir rejim getirmesidir. Devletlerin ulusal yetkilerinin ötesindeki alanlarda önemli kâr amacı güden ticari girişimler başlatılmadan önce,

ilgili devletler ve şirketler, söz konusu faaliyetin deniz çevresine vereceği muhtemel zararı araştırmak ve bu konuda kamuyu bilgilendirmekle yükümlüdür. Ancak burada da gelecekte açıklığa kavuşturulması gereken husus, hali hazırda açık denizlerde balıkçılık, taşımacılık ya da madencilik gibi alanlarda düzenleyici rejimleri bulunan bölgesel ya da çok taraflı mekanizmalar ile etkileşimin nasıl sağlanacağıdır.

Antlaşma ile ilgili bir başka önemli husus, deniz genetik kaynaklarının adil paylaşımına ilişkin düzenlemeler getirmesidir. Deniz genetik kaynakları, derin deniz mercanları, deniz yosunları, deniz süngerleri ve bakterilerinin genetik materyalinden oluşmakta ve son dönemde özellikle tıp alanında önemli ekonomik ve bilimsel değer taşımaktadır. Antlaşma görüşmeleri sırasında müzakerelerin çetrefilli geçtiği konulardan biri olan deniz genetik kaynakları, biyoteknoloji şirketlerinin faaliyetlerinin kolaylaştırılmasından yana

tutum sergileyen refah seviyesi yüksek devletler ile bu tür materyallerin insanlığın ortak mirası olduğunu savunan gelişmekte olan devletler arasında tartışmalara neden olmuştur. Neticede taraflar, ortaya çıkan ekonomik değeri sürdürülebilir kılmak ve paylaşmak amacıyla ortak paydada buluşabilmişlerdir. Bu amaçla gelişmiş devletler, bilimsel bilgi ve teknolojileri paylaşma taahhüdü verirken, gelişmekte olan devletlerin denizel ekosistemlere erişimini destekleyecek özel bir fon kurulmuştur.

Elbette henüz yürürlüğe girmemiş bir uluslararası antlaşma için pek çok tamamlayıcı unsura ihtiyaç bulunmaktadır. Genel Kurul'da olumlu oy kullanmış ve deniz çevresinin korunmasına ilişkin etkin bölgesel mekanizmaların tarafı olan üye devletlerden bazılarının -Türkiye ve İsrail gibi- UNCLOS'a da taraf olmadığı dikkate alındığında, yürürlük sonrası taraf devletler konferanslarında, delegasyonların uzlaşması gereken pek çok mesele ortaya çıkacaktır. Deniz koruma

alanlarında koruma tedbirlerinin icrası, muhtemel uyuşmazlıkların çözüm mekanizmaları, finansal kaynakların temini bunlardan sadece bir kaçıdır.

Diğer yandan, böyle bir antlaşmanın uluslararası çevresel politikalara yeni bir soluk getirdiği de inkâr edilemez. Özellikle de Paris İklim Değişikliği Sözleşmesi ya da Kyoto Protokolü gibi çok taraflı çevre antlaşmalarına taraf devletlerin, somut taahhütler konusundaki isteksizliği dikkate alındığında, böyle önemli bir diplomatik adımın, uluslararası hukukta bir türlü içeriği somut olarak doldurulamayan iş birliği yükümlülüğünü şekillendirmesi daha olası görünmektedir. Bu başarılı diplomatik girişimin, amacına ulaşıp ulaşmayacağı ise ancak yürürlüğe girdikten sonraki süreçte, taraf devletler konferanslarında devletlerin uzlaşmak ve kararları uygulamak konusundaki istekliliği ile doğru orantılı olarak görülebilecektir. #

Gelecekte açıklığa kavuşturulması gereken husus, hali hazırda açık denizlerde balıkçılık, taşımacılık ya da madencilik gibi alanlarda düzenleyici rejimleri bulunan bölgesel ya da çok taraflı mekanizmalar ile etkileşimin nasıl sağlanacağıdır.

Mehmet Sedat İpar Türk Mutfağı ve Türk Mutfağı'nın Uluslararası Tartışmaları

Son yıllarda gastronomi konulu panellerde, kongreler ve sempozyumların açılış veya kapanış konuşmalarında, sektörel dergilerde ya da televizyon programlarında adeta bir slogan haline gelmiş, ancak genellikle üstünkörü cevaplanan veya sınırları epeyce geniş olduğundan tek bir cevabı bulunmayan ve dolayısıyla tek cümle halinde sonundaki soru işareti cevaplanamayan "Türk Mutfağı'nı bir dünya markası haline getirmek için, yurtdışında bilinir kılmak için neler yapılmalıdır?" sorusunun cevabı veya cevapları günümüzde büyük önem arz etmektedir.

Bu cevapların nasıl verilebileceği üzerine bir değerlendirme yapmadan önce mutfak kelimesinin içeriğine değinmek gerekir. Mutfak, temel ve ilk akla gelen anlamıyla "yiyecek ve içeceklerin ayıklama, yıkama, doğrama gibi ön hazırlık işlemlerinden geçirildikten sonra pişirildiği fiziki alan" olarak tanımlanabilir. Bir diğer anlamıyla ise mutfak; "besin maddelerinin doğadan elde edilmiş biçimi, hazırlanması, pişirilmesi, tüketilmesi ve tüketilirken sunumu, bu aşamada kullanılan çeşitli materyallerden yapılan araç ve gereçlerin yanı sıra gelenek ve göreneklere bağlı olarak çeşitli ritüeller içerisinde yiyecek ve içeceklerin kullanılması" gibi birbiriyle ilişkili pek çok kavramın ortak bir ifadesidir. Mutfak içerisinde yiyecek ve içeceklerin hazırlanması adeta bir heykel sanatı ya da bir resim sanatının yanı sıra duyguların enstrümanlar ile ifade edildiği bir senfoni orkestrasındaki eserin icrası gibi kültürün farklı bir şekilde ifade edilmiş biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani diğer bir deyişle mutfak kavramı, toplumların kültürünün ifade edilmesinde önemli bir bileşendir.

Her milletin kendine özgü bir kültürü bulunmakla birlikte, bu kültür öğelerinin en önemlilerinden biri olan

mutfak kültürü, tarihin ilk zamanlarından günümüze kadar geçen süreçte yaşanan coğrafyanın etkisi, ülkeler arası ticaret bağları, çeşitli nedenlerle yaşanan göçler, savaşlar, dini veya siyasal nedenlerle kısmen veya tamamen değişerek yeni nitelikler kazanmıştır. Bu kapsamda Türkler'in çeşitli kıtalara yayılan köklü tarihleri ve yaşadıkları coğrafi alanın büyüklüğü değerlendirildiğinde onlarca farklı millet ile etkileşime girerek büyük bir mutfak zenginliğine sahip olduğu görülmektedir. Öyleki bu mutfak kültürünün oluşmasında zaman içerisinde hüküm sürmüş çeşitli Türk Devletleri'nin, egemenliği altındaki farklı nitelikteki toplumların kimliklerine de saygı duyarak devlet yönetmeleri, bu zenginliği daha da arttıran önemli bir unsur olmuştur.

Türk Mutfağı'nın genel özellikleri değerlendirildiğinde sofraların vazgeçilmez başlangıcı olan çorbalardan çeşitli tatlı türlerine kadar hazırlanan yemeklerin neredeyse tamamında lezzetin ön planda yer aldığı görülmektedir. Ancak Türk Mutfağı'nın en önemli özelliği, yemeği kültürle birleştirerek toplum içerisinde adeta bir iletişim unsuru olarak kullanabilme yetisidir. Yüzyıllar öncesinden günümüze kadar çeşitli etkilerle değişime uğrayıp günümüze gelen zenginliğine rağmen Türk Mutfağı, dünyada yeteri kadar bilinmemekte, tanınmamakta, devletleri 2050'li yıllara ve daha ötesine taşıyacak kuşaklarca yeteri kadar rağbet görmemektedir. Bu kapsamda çeşitli akademik ve sektörel kaynaklarda endüstri veya hizmet sektörüne yönelik işletmelerin nasıl uluslararasılaşma sağlayabileceği üzerine onlarca hatta yüzlerce fikir beyanı, proje önerisi ve çeşitli örnekler bulunmasına rağmen önemli bir kültürel öğe olmanın yanı sıra sınırların sadece hari-

talar üzerinde kaldığı ve küreselleşmenin yanı sıra küyerelleşme felsefesinin de giderek arttığı günümüzde Türk Mutfağı'nın uluslararasılaşmasına yönelik ne gibi çalışmalar yapılması gerektiğine dair yeterince güncel kaynağa rastlanılamamaktadır.

Bir mutfağın uluslararasılaşması çalışmaları için öncelikle belirli şartların oluşturulması ve çeşitli hususların yerine getirilmesi gereklidir. Bunlar özetle sıralanacak olursa;

- Turistik bir bölgede faaliyet gösterebilir veya göstermesinin yerel mutfak ürünlerine yiyecek içecek işletmeleri menülerinde yer verilmesi çalışmalarının teşvik edilmesi,
- Yiyecek ve içecekler ile ilgili standart reçetelerin oluşturulması ve sunumlarının standart hale getirilmesi çalışmalarının gerçekleştirilmesi,

- Hem yerel yönetimler hem de merkezi hükümet tarafından mutfak kültürü ile ilgili akademik ve sektörel tecrübeye sahip temsilcilerden oluşan bir çatı örgütü kurularak kısa ve orta vadeli stratejik bir yol haritası belirlenmesi,
- Oluşturulacak politikalarda belirtilen zamanlamaya uyulması ve bu konuda oluşturulacak denetim mekanizmasının etkin ve disiplinli şekilde işletilmesi,
- Yöresel veya ülke çapında bilinen yiyecek ve içeceklerin ulusal ve uluslararası tescil ve patent işlemlerinin gerçekleştirilmesi,
- Uluslararası ün yapmış gastronomi festivalleri başta olmak üzere fuar, sempozyum ve etkinliklere devlet destekli olarak katılımın sağlanması, bu çalışmalar bizzat kurulacak çatı örgüt tarafından yönlendirilerek devlet bütçesinden harcanan paranın katma değer yaratacak biçimde geri dönmesinin sağlanması,
- Tüm bu çalışmaların güçlü ve modern pazarlama teknikleri ile çeşitli ülke vatandaşlarına tanıtılması için farklı dillere çevrilen ve ayrıca dijital teknolojilere uyum sağlayan materyaller ile desteklenmesi gibi hususlardır.

Ayrıca dünya genelinde;

- Türk yemekleri dünyada hangi ülkelerde ne kadar biliniyor ve seviliyor?

• Türk şefler çalıştıkları işletmelerde Türk yemeklerine menülerinde ne kadar yer veriyor?

• Son yıllarda tercih edilebilirliği giderek artan ve popülaritesi yükselen mutfaklardan eksik olan kısımlar neler?

• Türk Mutfağı özelinde uluslararası tanıtım çalışmaları ne kadar yerinde ve planlı bir şekilde yürütülüyor? sorularının da cevaplanması gerekmektedir.

Türk Mutfak kültürünü tanıtabilmek için iki farklı husus her zaman ön planda olmuştur. Bunlardan birincisi ülkemizi ziyarete gelen turistlerin mutfak ürünlerimizi deneyimlemelerini sağlamak; ikincisi ise dünyanın çeşitli turistik bölgelerinde mutfağımızı tanıtıcı faaliyetler gerçekleştirmektir. Özellikle diğer sanat dalları ve kültürel öğeler ile ilişkilendirilerek dünyaya açılan mutfak

Türk yemekleri dünyada hangi ülkelerde ne kadar biliniyor ve seviliyor? Türk şefler çalıştıkları işletmelerde Türk yemeklerine menülerinde ne kadar yer veriyor? Son yıllarda tercih edilebilirliği giderek artan ve popülaritesi yükselen mutfaklardan eksik olan kısımlar neler? Türk Mutfağı özelinde uluslararası tanıtım çalışmaları ne kadar yerinde ve planlı bir şekilde yürütülüyor?

fak değerleri ve mutfak kültürü, uluslararası arenada oldukça kolay benimsenmekte ve özellikle de gençleri etkilemektedir. Güney Kore geride kalan son on yıl içerisinde bu çalışmalarda en iyi örnek olarak gösterilebilecek bir ülkedir. Ülkemizde de son yıllarda uluslararası etkinlikler içerisinde Türk Mutfağı'nı oldukça kuvvetli biçimde temsil edecek çeşitli faaliyetler yapılmakla birlikte bunlar daha çok bireysel veya çeşitli organizasyonlar içerisinde yer almaktadır. Örnek olarak 25 Şubat 2019 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde düzenlenen 91. Oscar Ödülleri gecesinin gala yemeğinde, Turkey ONE Derneği'nin çalışmaları sonucunda Türk Mutfağı'nın eşsiz lezzetleri arasında bulunan "Ali Nazik, Vişneli Zeytin Yağlı Yaprak Sarması, Yağ Mantısı, Kuru Baklava ve Damla Sakızlı Muhallebi" yer almıştır ve katılımcılar tarafından beğenilmiştir. Ancak bu çalışmalar uluslararasılaşma denizinde sadece bir kum tanesi gibi değerlendirilebilir.

Avrupa'nın önde gelen ülkeleri olan ve mutfak kültürü ile de dünyada büyük tanınırlığa sahip ve öncü ülkelerden olarak bilinen Fransa, İspanya ve İtalya gibi ülke

mutfakları, akla gelebilecek her türlü tarım ürünü başta olmak üzere yiyecek ve içeceklerinin temsil yeteneğini çok iyi kurgulamış vaziyettedir. Örneğin İtalya'da işlenmiş peynir, et ürünleri, çeşitli içecekler vb. gıda ve tarım ürünleri yüksek bir katma değer sağlayacak şekilde küçük ambalajlarda ve ağırlıklı olarak perakende biçimde satılmakla birlikte tüm dünya ülkelerinde de bu ürünlerin gıda marketlerinde nispeten kolaylıkla bulunabildiği görülmektedir. Ayrıca Napoli'nin mozzarella peyniri, Modena'nın balsamik sirkesi, Chianti'nin şarabı, Parma'nın jambonu, Bolonez sosu, Milanez Sosu, Napoliten Sos ve Cenova'nın Pesto Sosu hem bizzat yörelerin ve bölgelerin isimleri ile anılırken İtalyanca kullanımının dışına da çıkılmamaktadır. Ülkemizde ise tarım ürünleri genellikle işlenmemiş olarak satılmakta hatta yabancı ülkelere dökme olarak satılarak daha sonra ülkemizdeki firmalardan farklı ülke etiketleri ile satın alınabiliyor. Bu kapsamda kurutulmuş domateslerin ülkemizden ihraç edilerek yabancı ülkelerde çeşitli işlemlerden geçirilip daha sonra markalandırarak tekrar ülkemize ithal edilmesi üzücü bir örnek olarak verilebilir. Yine aynı şekilde zeytinyağımızda da benzer durumlarla zaman zaman karşılaşılabilir. Yine üzüm bağcılığı olarak dünyada büyüklük olarak 5. sırada yer almamıza rağmen, şarap üreticisi ülkeler arasında ilk 25-30 ülke arasında yer alamamaktayız. Dünyada en değerli üzümler olarak görülen türler ülkemizde kolaylıkla yetiştirilebiliyor olsa da sektörel problemlerden kaynaklı olarak üretim ve lojistik anlamında sıkıntılarının olduğu bilinmektedir. Gıda güvenliği ve hijyeni konusunda ise yine rakip ülkeler çok sıkı denetim mekanizmaları oluşturmuş ve kurallara uymayanlara büyük yaptırımlar getirmiştir. Ülkemizde ise katma değer sağlayan gıda üreticilerinin uyması gereken kurallar konusunda yasal mevzuatlar gayet yerinde olmasına rağmen denetimlerin standartlığı ve uymayanlara yönelik cezai yaptırımların caydırıcı seviyede olmaması gibi durumlarla da karşılaşılmaktadır. Bu kapsamda hepimizin az çok kulak aşinalığı olduğu, çeşitli ürünlerimizin bazı kriterlere uymadığı hatta içeriğinde oldukça fazla sağlığa uygunsuz madde bulunduğundan ülkelerin gümrüklerinde kaldığı hatta geri gönderildiği haberleri de elbette geniş kapsamlı değerlendirildiğinde Türk Mutfağı ve Türk Mutfak ürünlerini dolaylı yoldan olumsuz etkilemekte, uluslararası imajını zedelemektedir.

Dünyaca ünlü şefler içerisinde son yıllarda giderek artış gösteriyor olsa da Türk Mutfağı'na hâkim ve mutfakçımızı dünyada başarıyla temsil eden milli şef sayımız da şu an için yetersizdir. Ancak kısa ve orta zaman dilimi içerisinde ülkemizde bulunan devlet ve özel üniversitelerde yükseköğretim gören Gastronomi ve Mutfak Sanatları bölümlerindeki öğrencilerimizin nitelikli

eğitimi ile birlikte Türk Mutfağı'nı dünyada başarıyla temsil edeceğini öngörmekteyiz. Öyle ki, gerek kendi mezunlarımızdan gerekse akademi içerisinde takip ettiğimiz üzere Kopenhag'tan Doha'ya, Dubai'den Lagos'a, San Sebastian'dan Barselona'ya kadar dünyanın çeşitli turizm bölgelerinde görevini başarıyla icra eden ve önümüzdeki on yıl içerisinde hem nitelik hem de nicelik bakımından gelişeceğini düşündüğümüz öğrencilerimiz ve mezunlarımız bulunmaktadır. Sektörde kazandıkları tecrübeler ile kendi menülerini oluşturacak mezunların, bu menülerde ülkemizin mutfak değerlerini baharatları veya yoğunluğu gibi hususlarda hafif uyarlamalar yapsa da genelinde aslına uygun bir biçimde ve sunumu ile görselinde modernize ederek kullanmaları Türk Mutfağı'nın bilinirliğine büyük katkı

Gerek kendi mezunlarımızdan gerekse akademi içerisinde takip ettiğimiz üzere Kopenhag'tan Doha'ya, Dubai'den Lagos'a, San Sebastian'dan Barselona'ya kadar dünyanın çeşitli turizm bölgelerinde görevini başarıyla icra eden ve önümüzdeki on yıl içerisinde hem nitelik hem de nicelik bakımından gelişeceğini düşündüğümüz öğrencilerimiz ve mezunlarımız bulunmaktadır.

sağlayacaktır. Tabi bu noktada öğrencilerimizin İtalyan şeflerinin yaptığı gibi yemeklerin içerisine koyduğu malzemelere kadar kendi ülkelerinin ürünlerini kullanma konusunda deyim yerindeyse milliyetçi bir görüş ile kendi ürünleri ve markalarına da sahip çıkmaları gerekmektedir. Tabi burada çeşitli hammadde ve gıda üreten firmaların üzerine düşen sorumluluklar bulunduğu da ayrıca belirtmemiz gerekmektedir.

Uluslararasılaşma çalışmalarında en önemli hususlardan bir tanesi de eğitim kurumlarının vereceği katkıdır. Bu kapsamda eğitim kurumlarındaki ders içerikleri, mezunların niteliği, bilimsel etkinliklerin düzenlenmesi, uluslararası öğrenci değişim programları, öğretim elemanı değişim programları ve yabancı şeflerin sertifikalandırılması projeleri gibi hususlar bu kapsamda değerlendirilebilir. İki yıllık ön lisans programlarında eğitim gören açıcılık öğrencileri her ne kadar temel mutfak bilgisinin yanı sıra dünya mutfaklarından örnekler ve pişirme yöntemleri gibi yoğun uygulamalı eğitim alıyor olsa da eğitim sürecinde lisans programlarına göre eksikler görülebilmektedir. Gastronomi ve

Mutfak sanatları bölümlerinde ise sanat tarihinden, gıda teknolojilerine; yemek sosyolojisinden Türk ve Dünya Mutfakları kültürüne yönelik daha detaylı bir akademik eğitim fırsatı bulunmaktadır. Ayrıca güncel gastronomi eğilimlerinin yanı sıra yiyecek içecek endüstrisindeki son gelişmeler, tüketici tercihlerinin nasıl şekillendiği; pazarlama bilgisi ile çeşitli pazar araştırmaları ve bilimsel araştırmaların nasıl yapılacağı konusunda da bilgi edinmektedir. Ülkemizde sayısı 100'ü aşkın üniversitede bulunan gastronomi ve mutfak sanatları bölümleri birden fazla yabancı dil eğitimi ile de daha donanımlı nitelikli mezun seviyesine gelmektedir. Bu nedenle mezunların başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere, Dış İşleri Bakanlığı ve Avrupa İlişkileri Genel Müdürlüğü'nün ilgili birimlerinde personel olarak istihdam edilmesi, gerekirse kamu yönetimi ve diplomatik ilişkiler çerçevesinde hızlandırılmış eğitimler alarak alanları ile ilgili çeşitli görevlere getirilmesi, Türk Mutfağı'nı Avrupa Birliği ülkelerinin yanı sıra diğer dünya ülkelerinde de etkin bir şekilde temsil edilmesinin önünü açacaktır.

Türk Mutfağı'nın dünyaya açılmasında önemli olan bir diğer husus ise coğrafi işaretli ürünlerdir. Bir ülkenin doğal ve beşerî coğrafya şartlarına bağlı olarak üretilmiş, oldukça sınırlı bir alanda elde edilebilen, kaliteli nadir ürünler olan coğrafi işaretli ürünlerin yerel ve uluslararası alanda satışıyla bölge ve ülke ekonomisine gelir temin edilmekte, turizmin gelişimi, kırsal kalkınma ve bölgenin kültürel yapısının tanıtımı sağlanmaktadır. Dolayısıyla bu ürünler bulunduğu kentlerde hem maddi hem de manevi anlamda önem taşıyan marka değerleri oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda ülkemizde coğrafi işaretli ürün sayısı artarken, bu tür ürünlere olan taleplerde de artış gözlenmektedir. Genel itibarıyla Avrupa'da coğrafi işaretler sistemi daha yoğun bir şekilde işletilmekle birlikte 2023 itibarıyla Avrupa Birliği tarafından tescil edilen 9 adet ürünümüz bulunmaktadır. Bunlar; Antep Baklavası (2013), Aydın İnciri (2016), Aydın Kestanesi (2020), Bayramiç Beyazı (2021), Malatya Kayısı (2017), Milas Zeytinyağı

(2020), Taşköprü Sarımsağı (2021), Giresun Tombul Fındığı (2022) ve Antakya Künefesi (2023) şeklindedir. Ayrıca tescil sırasında bekleyen 45 coğrafi işaretli ürünümüz de vardır. Ülkemizde sayıları oldukça fazla olmasına rağmen AB tescilinde çok az ürünümüzün olması da Türk Mutfağı'nın uluslararası bilinirlik çalışmalarında henüz yol kat etmesi gerektiğinin göstergesidir.

Türk Mutfağı'nın uluslararasılaşma çalışmalarında en önemli ve en büyük önem arz eden konulardan biri de mutfak kültürünün kamu diplomasisi içerisinde bir yumuşak güç olarak kullanılarak hem devletlerarası diyalogların daha olumlu seviyeye getirilmesi hem de çeşitli devletleri oluşturan toplumların birbiri hakkındaki varsa önyargılarını ortadan kaldırmanın yanında kültürlerarası etkileşimi sağlamak amaçlı kullanılmasıdır. 1789 yılında gerçekleşen Fransız Devrimi ardından ünlü Fransız Dışişleri Bakanı Talleyrand, İmparator Napolyon Bonapart'a; "Bana iyi şefler verin, size harika ant-

Bir ülkenin doğal ve beşerî coğrafya şartlarına bağlı olarak üretilmiş, oldukça sınırlı bir alanda elde edilebilen, kaliteli nadir ürünler olan coğrafi işaretli ürünlerin yerel ve uluslararası alanda satışıyla bölge ve ülke ekonomisine gelir temin edilmekte, turizmin gelişimi, kırsal kalkınma ve bölgenin kültürel yapısının tanıtımı sağlanmaktadır.

laşmalar hazırlayayım" diyerek gastrodiplomasinin o dönemde dâhi ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır. Bir topluluk ile birlikte yemek yemek endorfin salınımını tetikleyebilir. Hatta çiğneme esnasında bile serotonin salınımına neden olarak ruh halini düzeltebilir ve kişilerin kendini iyi hissetmesini sağlayabilir. Diğer taraftan insanların bir arada yemek yemesi ile birlikte de toplum içerisinde olumlu davranışları teşvik ettiği görülebilir. Bu nedenle yerel, bölgesel veya ulusal bir kimlik oluşturmak isteyen devletler, ulusal politikaları içerisinde diğer ülkeler nezdinde saygınlık kazanmak, iletişim araçlarını artırmak ve hatırlanmaya değer, eşsiz bir imaj oluşturmak için diplomatik rekabet aracı olarak yemeklerden faydalanmaktadır. Gastrodiplomasi yoluyla Tayland, Güney Kore, Malezya, Peru, Vietnam gibi ülkeler dünya genelinde büyük bir atılım gerçekleştirerek milyonlara ulaşacak çalışmalar yapmışlar, 2000'li yılların başında dünya genelinde yüzlerle ifade edilen restoran sayılarını günümüzde on binlere çıkarmışlardır. Ayrıca bu çalışmalar ile yeni nesil ve 2050'li yılların genç ve orta yaş grupları olacak gençleri de etkilemişlerdir.

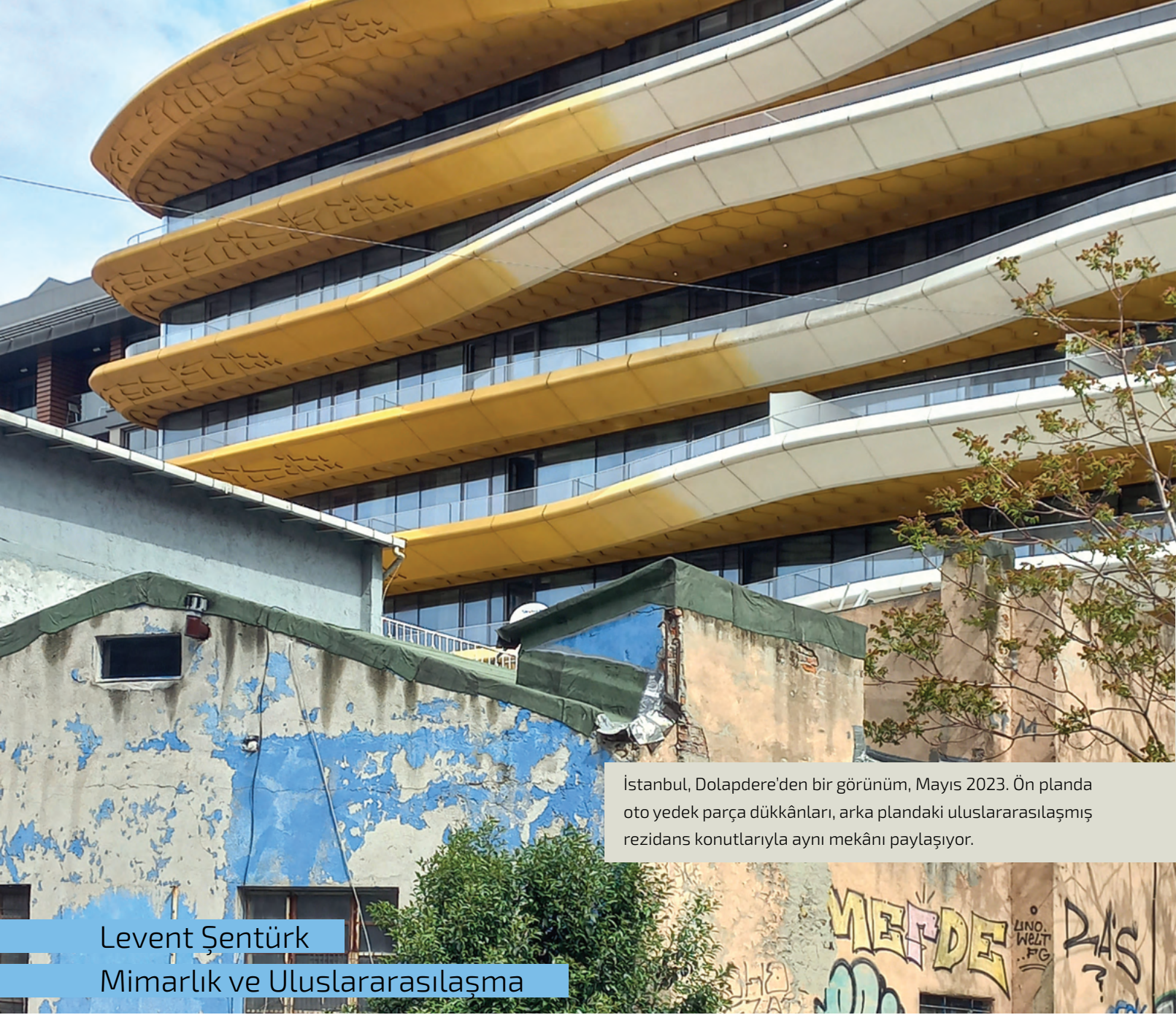
Japonya, dünyanın çeşitli ülkelerinde iç tasarımından kullanılan mutfak araç gereçlerine kadar tamamen Japon kültürünü yansıtan restoranlar açılmasını desteklemiştir; Amsterdam, Los Angeles, Londra ve Paris gibi dünyanın önde gelen şehirlerinde Japon mutfak okulları açarak, ulusal yemekler hakkında bu ülkelerde eğitim vermeye başlamıştır. Malezya ve Güney Kore gibi ülkeler ABD, Japonya ve İngiltere'nin bazı bölgelerinde, mutfaka çevrilmiş "foodtruck" adı verilen gezici tır-lar ile ulusal mutfaklarını tanıtmaktadır. ABD ile Küba arasındaki siyasi ilişkiler olumsuz bir şekilde olsa da, ABD'de birçok bölgede Küba Mutfağına ait yemeklerin yer aldığı restoranlar bulunmaktadır. Ayrıca yarım asır önce savaştığı Vietnam ile diplomatik ilişkilerin kurulmasında Vietnam Mutfağı'nın ABD'de kabul görmesinin payı bulunduğu da söylenebilir.

Ülkemizde ise gastronominin diplomasi aracı olarak kullanılabilmesi amacıyla, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından konu ile ilgili olan tüm kurumlarla eşgüdüm içerisinde Türkiye'nin gastrodiplomasi stratejisinin belirlenmesine ilişkin çalışmalara hız verilmiş; 8 Ekim 2020 tarihinde İletişim Başkanlığı öncülüğünde Gastrodiplomasi 1. Komite Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Ek olarak Türk Mutfağı'nın uluslararasılaşma çalışmaları kapsamında aralarında Türkiye, Fas, Fransa, İtalya, Libya, Lübnan, Filistin, İspanya, Tunus, Yunanistan, Mısır ve İsrail gibi Akdeniz ülkelerinin en ünlü 12 şefi tarafından Türk Mutfağı'na ait yemeklerin çevrim içi olarak dünya genelindeki takipçilerine sunacak bir projede gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 2016-2018 yılları arasında dünyanın çeşitli ülkelerinde de Türk Mutfağı tanıtım günü ve etkinlikleri düzenlenmiştir. Ancak yine de bu kapsamda henüz yolun başında olduğumuzu belirterek bu kapsamda hızlı bir şekilde en iyi örnekleri temel alarak Türk Mutfağı'nı uluslararasılaştıracak, gastrodiplomasi faaliyetlerini eğitim ayağından temsil ayağına kadar geliştirmemiz gerekmektedir. Bu kapsamda 21-27 Mayıs tarihleri arası Kültür ve Turizm Bakanlığınca "Türk Mutfağı Haftası" olarak ilan edilmiş ve ilk kez 2022'de ülkemizin her ilinde devlet desteğiyle çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Yine gerçekleştirilen çalışmalar ile hazırlanan "Asırlık Tariflerle Türk Mutfağı" adlı kitap farklı dillere çevrilerek dünyadaki onlarca ülkenin de kütüphanesinde yerini almıştır. Bu çalışmalar uluslararasılaşma kapsamında yine oldukça önem arz etmektedir.

Üniversitelerimize değişim programları ile onlarca farklı ülkeden gelen yabancı uyruklu öğrencilere yönelik olarak ön lisans düzeyindeki aşçılık bölümleri veya lisans düzeyindeki gastronomi ve mutfak sanatları bölümlerinin koordinasyonunda Türk Mutfağı'nı tanıtıcı etkinliklerin düzenlenmesi, deneyimsel gastronomiden mümkün olduğunca faydalanarak onların da Türk

yemeklerini yapabilmesine olanak sağlanması da yabancı uyruklu öğrencilerimizin farklı alanlarda eğitim alıyor olsalar da, gelecekte ülkelere döndüklerinde Türk Mutfağı'nın birer tanıtım elçisi olmalarını beraberinde getirecektir. Bunun yanı sıra gastronomi turistleri olarak günümüzde ifade edilen turistlere yönelik, yöresel mutfak değerlerini yukarıda anılan biçimde gerçekleştirilecek çalışmalar ile tanıtılarak, gastronomi rotaları oluşturularak ve yine sadece ülkemiz içerisinde değil, dünyanın önde gelen ülkelerinde diğer başarılı örnekleri takip ederek önümüzdeki 10-15 sene içerisinde Türk Mutfağı'nı uluslararası arenada güçlü konuma getirebilmek çok da zor bir konu değildir.

Özellikle dünya genelinde sağlıklı beslenme bilinci ile birlikte vegan beslenme, çölyak hastalarına yönelik besin maddelerinin tercih edilmesi, fonksiyonel gıdaların tüketimi, probiyotik ve prebiyotik içerikli ve bağışıklığı destekleyici gıdaların tüketimine yönelik artan bir talep varken; bunların hepsinin iç içe bulunduğu Türk Mutfağı'nı diğer dünya ülkelerinin mutfak kültürleri arasında gelenek ve göreneklerimiz de destekleyeceği biçimde yer almasının sağlanması çalışmalarına hız kesmeden devam edilmelidir. Son dönemde artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik ve metaverse evreninde yiyecek içecek işletmelerinin ve gıda ürünlerinin de yer aldığı ve nöropazarlama başta olmak üzere en modern pazarlama teknikleri ile marka bilinirliği ve değerinin oluşturulduğu dünyada Türk Mutfağı'nın da bu fırsatlardan etkin bir biçimde faydalanması üzerine çalışmalar geliştirilmelidir. #

İstanbul, Dolapdere'den bir görünüm, Mayıs 2023. Ön planda oto yedek parça dükkânları, arka plandaki uluslararasılaşmış rezidans konutlarıyla aynı mekânı paylaşıyor.

Levent Şentürk
Mimarlık ve Uluslararasılaşma

fotoğraflar: LŞ

Mimari üretimin uluslararasılaşması ne hakim ideolojik perspektiflerin genişletilmesine indirgenebilir, ne de diğer ülkelerle iş birliği, tarihselciliğin dar "altın çağ" cılığına saptanarak ticarileştirilebilir. Mimaride uluslararasılaşmanın kestirme yolunun, Neo-Osmanlılık veya Neo-Selçukluculuk olmadığını anlamak gerekir çünkü Batı'nın gözünde öteki olarak kodlananın yeniden-üretimi, neo-oryantalizmden başka bir yere çıkmayacaktır.

Kamu kurumularının tamamında otosansürün zirve yaptığı günümüzde (üniversite belki bunun en dramatik örneğidir), fütursuz neoliberalizmin sekterci icracıları kendi akademilerini yedeklerine alarak zaferden zafere koşma hayaliyle yanıp tutuşsa da, gerçekte uluslararasılaşma siyaseten savaş teknolojisiyle berkitilmeye çalışılan sermayeye de indirgenemez, patri-monyalizmin inşaatçılıktaki payandalarına da.

Türkiye'de yenilikçi ve uluslararasılaşmış mimarlık pratikleri son yıllarda ekonomik küçülme yaşıyor. Daralan iş hacmi, emeğin karşılıksız bırakıldığı güvensiz piyasa koşulları ve çalışma hayatının gitgide zorlaşması bir yanda; üniversitelerin şişirilmiş kontenjan ürünü orantısız mezun arzı diğer yanda. Ofislerini ayakta tutmanın zorlaştığı koşullarda bile mimarlar uzaktan iş birlikleriyle ağlarını yeniden yapılandırıyorlar.

Öte yandan mimarlık eğitimcileri, üniversitelerde hitap ettikleri genç kuşağın potansiyellerini anlayıp değerlendirmekte zorlanıyor: Taksim meydanı ve çevresinin kentsel bakımdan tarihselci bir biçimde dönüştürülmesi girişimine cevaben oluşan tepkiyi belleğinde bulunduran gençliğe otosansür aşılama güç. Mimarlık eğitimcileri arasında üretkenliğini sürdürenleri bekleyen başlıca güçlük, en hafifinden, yalnız bırakılmak, ekonomik ve siyasal destek görmemek. Mimarlığın uluslararası-

Üstte ve yanda: Eskişehir, Odunpazarı Modern müzenin ilk açıldığı 2019'dan iç mekân görünümü. Uluslararası bir mimarlık grubu olan Kengo Kuma Architects tarafından tasarlanan Modern Sanat Müzesi, yeniden ihya edilmiş ve birçok gerçekdışı Osmanlı konağıyla donatılmış Odunpazarı semtinde başka türlü bir mimarlığın gerekliliğini gösterdi; bu çelişkinin kenti zenginleştirebileceğinin parlak bir örneği haline geldi.

Devlet monopolündeki uluslararasılaşma-cılık, ideolojik tıkanmalarını görünmez hale getirmek çabasına büyük yatırım yapar ve dünyanın kimi yerlerinden, çağdaş düşünce yerine eskiye dönülmesini temel alan ortaklar bulmak konusunda zorluk yaşamaz. Ancak uluslararasılık tam bir karışma olduğundan ve tek bir ideolojik bloktan ibaret olmadığından, tekil siyasal örgütlenmenin devletince idame ettirilemeyecektir.

laşması, mimarlık yayıncılığının üst düzeye erişmesine ve ciddi biçimde sübvansede edilmesine bağlı. Üniversitedeki eğitimle ülkede ve ülke dışında faaliyet gösteren mimarlar arasında, öğrencilerle mevcut ulusal mimarlık medyası arasında çok sıkı bir iş birliği, dolaysız bir üretim birliği tesis etmek zorundayız. Akademik hiyerarşiyi ve mesleki hiyerarşiyi bu dolaysız üretkenlik kırabilir ve mimarlık gerçek yetkinliğine ve üretkenliğine böyle ulaşabilir. Üniversiteler kampüslerden çıkıp şehre inmeli,

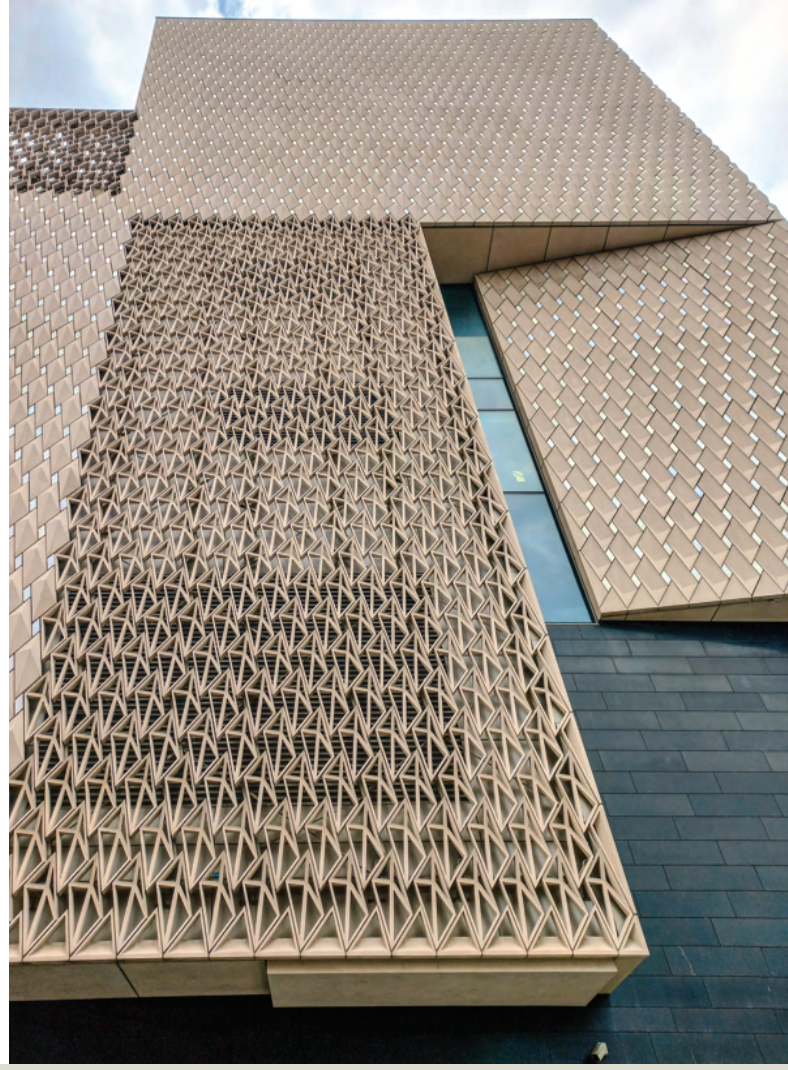
Maçka Parkı'na bakan vadide, parkla Taşkışla arasında bir toplu taşıma aracı olan teleferikten, SOM (Skidmore, Owings ve Merrill) ve Sedat Hakkı Eldem iş birliğinin ürünü olan Hilton Oteli'nin görünümü. Bir Ermeni mezarlığının üzerine 1951-55 yılları arasında inşa edildi. Uluslararası iş birliği ürünü yapı, aynı zamanda Taksim ve Şişli'nin simgesel dönem yapılarındandır. Kaynak (https://en.wikipedia.org/wiki/Hilton_Istanbul_Bosphorus)

öğrenciler sınıflardan çıkıp her kentin her yerinde her mimari oluşumla sınır tanımazca üretim yapmalı ve her ortamda düşüncelerini ve üretimlerini mimar olmayan tüm kesimlerle tartışmalı, ilerletmeli. Mimarlık bütün üretken güçlerle (kamu ve özel, tüm sektörler) ayırım gözetmeden iş birliği yaparken sınırsızca gözlemle kayıt tutmalı, her şeyin o anda, doğrudan içinde olmalı; sonradan, "soğumuş" haliyle değil.

Uluslararasılaşmanın bizde anlaşıldığı biçimiyle tehlikesi, muktedirlerle ağız birliği yapma, "organik entelektüel" rolüyle ranta ortak olmadır. Bunun yerine, geçerakçe tüm kavram ve değerlere mesafe koymalı, üretimde detaycı ve cesur bir perspektif geliştirmeli, kurumlardan menfaat devşirmeye tevessül etmektense, dünya için de yeni olabilecek bir deneycilik içinde olmalı.

Mimarlığın uluslararasılaşması bağlamında ihtiyaç duyulan, özelleştirir her şeyden önce. Neredeyse çeyrek yüzyıldır, taşra üniversitesinden uluslararası olanına, akademik dile saymaca bir yansızlığın egemen olmasına izin verildi. Bilimle politikanın birbirinden kopuk evrenler olduğu biçimindeki modern idealizasyona bel bağlanarak, sosyal bilimler ve fen bilimleri birbirinden ayrıldı. Bu daha genel ve eski bir ayırımın, Bruno Latour'un temellendirmesiyle, doğayla toplumu birbirinden kopuk varlıklar gibi görme eğiliminin tezahürüdür. Bir grup sadece doğayla uğraşacak ve topluma burnunu sokmayacaktır. Öteki grup da sadece toplumla ilgilenecek ve doğayla uğraşanların, laboratuvarında çalışanların işine karışmayacaktır. Doğrusu, ikiyüzlü bir iş bölümüdür bu. Çünkü ne doğa ne insan iki ayrı kutupta oturur; özne de nesne de birbirine sürekli karışmaktadır.

İşte bir örnek: Pandemiyle normalleşen online eğitim, iki yılın ardından, reelpolitik bir araç olarak, seçim sathı mailinde üniversitenin ıssızlaşması ve potansiyel muhalifler oldukları korkusuyla, üniversite öğrencilerinin

Üst ve sol: Dolapdere, İstanbul, Mayıs 2023. 2010 yılında Vehbi Koç Vakfı tarafından kurulan Arter çağdaş sanat merkezi, Dolapdere'deki binasına 2019'da taşınmıştır. Ünlü mimar Nicholas Grimshaw'un tasarladığı binanın arka planının yarattığı tezattan güncel sanat yararlanır. Dolapdere değişime uğrayarak galerilerle dolmaya başlamıştır. Yapıyı gezerken gecekonduları pencerelerden görmek, saflaştırılmış modern mekânın beyaz ve büyük yüzeyleri arasında çelişkin bir pitoresk yaratır. Kentsel ve ekonomik şiddet, evcil bir nesneye indirgenir ve sanatsevere arzu ettiği duyguyu verir. İçerideki "cogito" yani izleyici, dışarıdaki vahşiliği, güvenli, sessiz ve iklimatik ortamda güzelce tefekkür etme şansını yakalar.

mobilizasyonunu azaltmak için devreye sokulurken bu karara itiraz edilemediği görüldü. Oysa eğitim çok daha titiz bir planlamayla, sorunlar 6 Şubat depreminde zarar görenler kadar etkilenmeyenleri de kaynaştıracak bir biçimde, yerel düzeyde zekice çözümlenebilirdi; üniversiteler inisiyatif alabilirdi. Bunun yerine toptancı bir yaklaşım benimsendi ki bedeli, uygulamalı bir alan olan mimarlık eğitimi için çok ağırdır. Uluslararasılık jargonunda teknolojileri salt bilimin veya tekniğin alanına ait göremeyeceğimizin başlıca kanıtıdır bu; toplumsal olgularla doğal olgular arasında arabuluculuk yapacak ağırlar geliştirilmedikçe modernler hep hüsrana uğrar. Modern meslekler yapıları gereği ve tarihsel olarak uluslararasıdır; mimarlığın su katılmamış ulusal'ı ya da su katılma-

miş uluslararası'sı olamaz. Uluslararasılığı, "yerli ve milli"liğin bir üst kümesi gibi görmek de mümkün değildir. Ulusal bir mimarlık temellendirilirken gözardı edilmeye çalışılan, modernlere özgü ayırımıdır (biz/onlar) ki Bruno Latour bunu doğa/toplum ayırımının peşi sıra gelişen ikinci büyük bölünme diye temellendirir. Bu kavrayışta kendine biz diyen modernler, biz olmayanlara, "doğayla toplumu birbirinden ayırt edemeyenlere" uygarlığı götüren rolündedir. Uluslararasıcıların boş nutuk cephesi ise biz'e karşı (batı kulübü/hristiyan kulübü/dış güçler, vb.) kendi bizini inşa etme gayretindedir: Gelenekselci toplum etmenlerini korumayı destekleyen politik ve toplumsal felsefe savunucuları, politik alt metinlerini teknisyenlere, "hars" kavramıyla zorla kabul ettirmeye çalışırlar: "Batının teknolojisini alalım ama özümüzü koruyalım" şeklindeki modern bizciliğin bir biçimi. Popülist jargonda geçmişi sahip-

lenme yarışlarıyla geleceği fethetme kavgaları uluslararasılaşma'nın retoriğine karışır. Öjenik fantezilerle; mesleklerin, bilimlerin ve sanatların izi sürülmeden, safkan "biz" unsuru için inandırıcı olmayan öyküler ortaya çıkar. Modern öncesi dünyada arı bilim, sanat ve felsefeler bulunmadığı iyi bilindiği halde (hepsi on dokuzuncu yüzyılda bile hâlâ birbirine karışmış durumdadır), modernizmin arındırıcı retoriği benimsenerek, yeryüzünün azımsanmayacak bölümü hariç bırakılır ki ağır bir tedavidir bu. Ama uluslararasılık, ileri ekonomilere eklenmeyle özdeş bir statükoculuğa indirgenemez. Aslolan "arada" olmaktır; sadece ulusların arasında değil, her şeyin arasında.

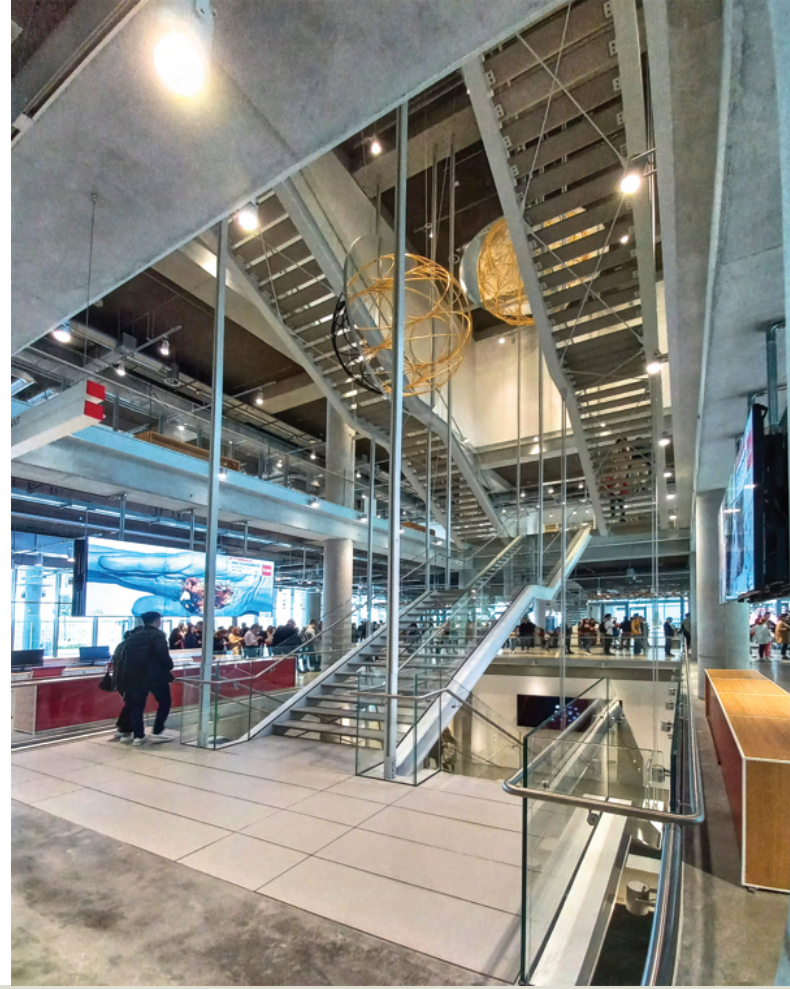
Devlet monopolündeki uluslararasılaşmacılık, ideolojik tıkanmalarını görünmez hale getirmek çabasına büyük yatırım yapar ve dünyanın kimi yerlerinden, çağdaş düşünce yerine eskiye dönülmesini temel alan ortaklar bulmak konusunda zorluk yaşamaz. Ancak uluslararasılık tam bir karışma olduğundan ve tek bir ideolojik bloktan ibaret olmadığından, tekil siyasal örgütlenmenin devletince idame ettirilemeyecektir.

Latour'a dönecek olursak: Modern tahayyülde doğa tekil ve bütün sayılırken, kültürler çoğul ve parçalıdır. Toplum doğa'nın olmadığıdır: İnsanlararasıdır, çoğuldur, yaygındır ve parçalıdır. Bilimciler kendi adına söz alamayan, başından beri dilsiz, canlı ve cansız tüm varlıklara aracılık ederler. Siyasetçiler, insan toplulukları adına söz alır ve insana içkin toplumsal öznenin sözcülüğünü üstlenir. Nesnelere özneler arasında modern bir yol ayrımı oluşur. Bilimciler (mühendisler, tıp doktorları, mimarlar, teknik işlerle uğraşanlar, laboratuvar çalışanları, bilgisayarlılar, yazılımcılar, biyologlar, vb.) siyaset-dışı kalır ve doğayla uğraştıklarına iyice inanır. Toplumbilimciler doğanın işine karışmaz ve toplumu doğal olmayan her şeyle açıklarlar. Her biri, kendilerini kolaylıkla "biz" olarak görüp "onlar"ı keşfe çıkarlar: Asimetrinin öteki köşesine doğru. Bruno Latour, provokatif bir biçimde, modern kutupsallığın ikiyüzlülüğünü gözler önüne serer. Çünkü arındıran modernler, gerçekte her şeyi birbirine katıp karıştıran, melezleyip hibritleştirilen yaratıcı güçlerini örtbas etmektedir. Arındırıcılıkları sadece lafta kalmaktadır. Dolayısıyla modernlik tam bir safsatadır.

Günümüzde modernler, toplumu veya doğayı mazeret olarak göstermeden iş göremez olmuşlardır. Bruno Latour'a göre, insan-olmayan failer hasıraltı edilir, görmezden gelinir. Bilim, ancak soğuduktan sonra incelenir, oysa ancak yapım halinde, sıcakken, gerçekliği anlaşılabilir ve kurduğu ağ görülebilir. İnsansız bilim ve nesnesiz toplum fikri standart modern şablondur. Ama uluslararasılık sayesinde ağların, insan olmayanların, Bruno Latour'un deyişiyle nesnemsilerin (ne tümünden nesne ne de özne olan karmaların, mimarlığın, vb.) daha iyi farkına varabiliyoruz. Mimarlık ne ideoloji-dışıdır, ne de salt estetik formdur. Mimari üretim aracılığıyla insanlar ve insan olmayanlar en beklenmedik biçimde birbirine karışmaktadır. Mimarlık bir bağlamın sonucu da değildir, bağlam da değildir; ne de salt

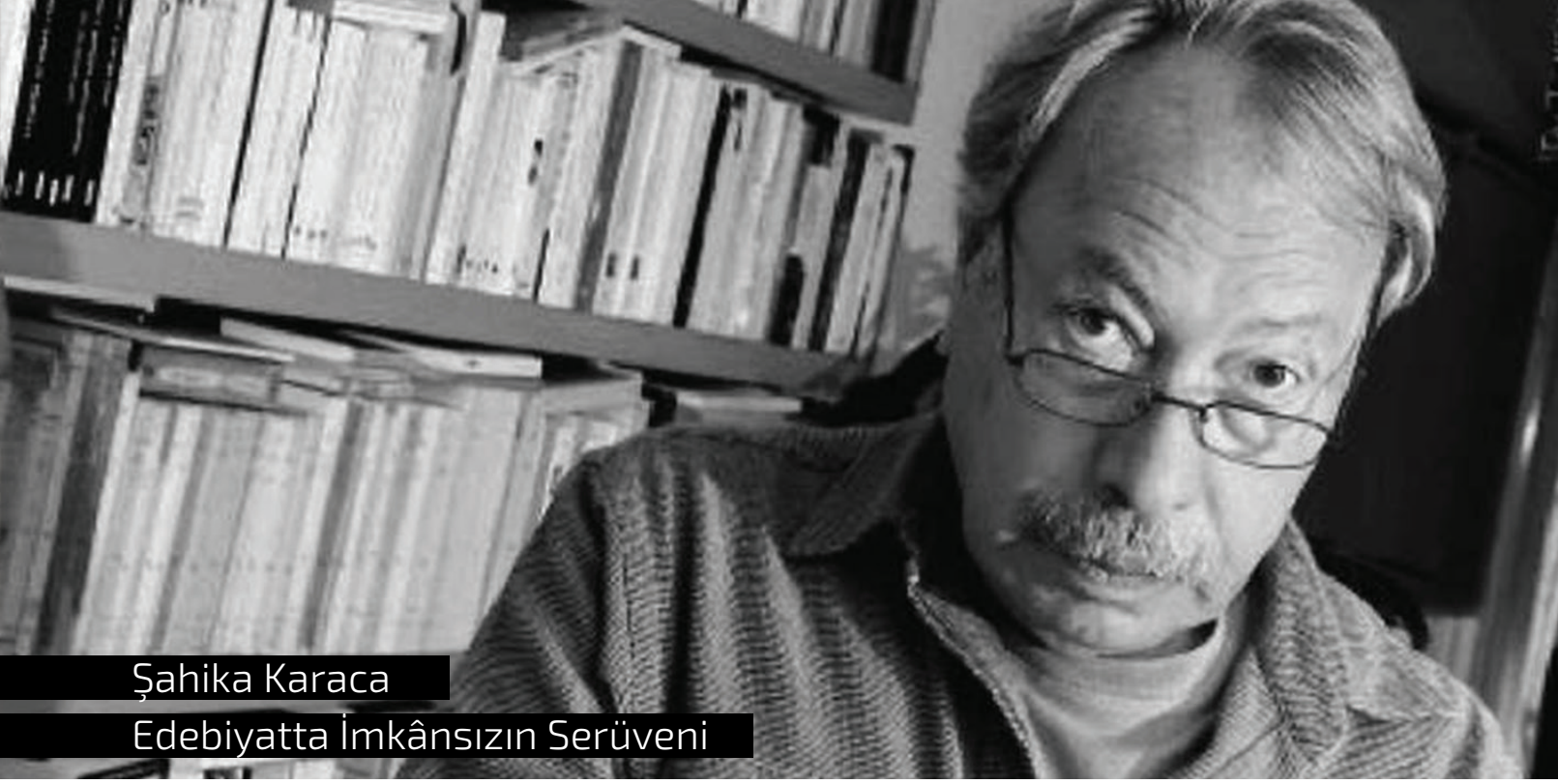

Yan sayfa ve bu sayfada: Renzo Piano ve ARUP, 2016-2023, Karaköy. İstanbul Modern'in yeni binası. Bir yanda Tophane-i Amire, bir yanda Mimar Sinan yapısı Kılıç Ali Paşa Camii, Birinci Ahmet Çeşmesi, hemen yanibaşında Galataport. Yapının boğaza ve Tarihi Yarımada'ya bakan konumu benzersiz. Yeni uluslararası ticaret ve turizm ağının temsilcisi. Modern Sanat Müzesi, tarihi çevrenin, uluslararası deniz trafiğinin, lüks tüketim kompleksinin, metropol yaşamının ortasında, başat aktörlerden biri. Hemen yanında, Emre Arolat'ın yeniden tasarladığı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim Heykel Müzesi (2019), ünlü mimar Sedat Hakkı Eldem'in Antrepo yapısının (1960) tekrar yorumlanması. (Sol üstteki fotoğraf, müzenin içinden İstanbul Modern'e bakış.)

teknolojik bir asamblejadan ibarettir. Mimari yapıları adıyla anıldıkları ünlü isimlerin ölümsüz görünüşleri veya göz kamaştırıcı dehalarının bir yansıması olarak göremeyiz. Neticede uluslararası bir yıldızın binasında tesisatçıların, dijital işçilerin, yerel aktörlerin ve bütün bir sevkiyat ağının muazzam karmaşasına tanık oluruz ve mekânın gücü diye bir şey varsa, bunların yanında, çevredeki bütün hesaba katılmadık nesnelere kendini gün gelip duyuracağı sorunlar yumağının da işe karıştığı bir bileşimdir. #

Kaynakça:

Bruno Latour. 2008. Biz Hiç Modern Olmadık. Çev. İnci Uysal. İstanbul: Norgunk.

Şahika Karaca

Edebiyatta İmkânsızın Serüveni

Ferit Edgü

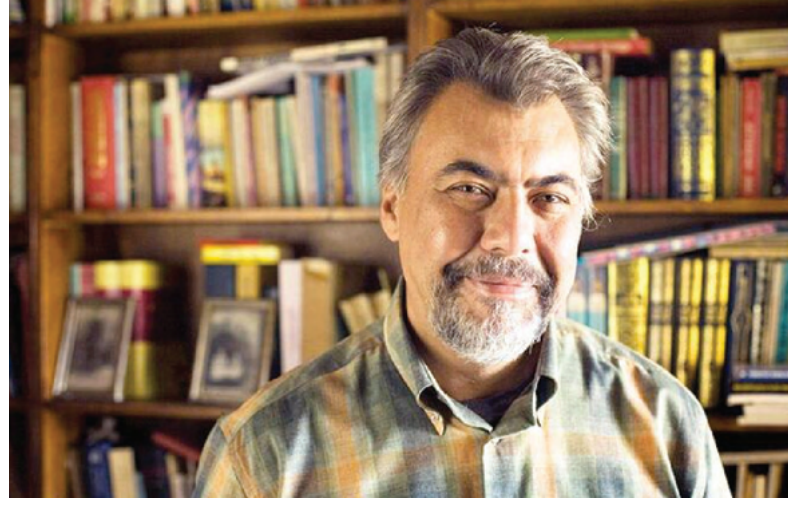
Edebiyatın önemli işlevlerinden birisi insanın özneleşmesini sağlayan en dipteki ontolojik boşluğa ulaşma çabasıdır. İnsanın varlık alanında özneleşmesinin ilk basamağı anne kaybıyla gerçekleşir. Böylece dilin/kültürün/yasanın alanına giriş gerçekleşir. Özne bu ilksel kayıp etrafında kurulur. Anne kaybıyla oluşan boşluk özneleşme sürecinde önemlidir. Anne kaybı varlıkta oluşan ilk boşluğun nedenidir. Bu boşluk aslında bir anlamda varlık farkındalığına yol açar. Bebek anne kaybıyla birlikte, annesiyle bütünleşik olmadığını ve annesinden ayrı bir varlık olduğunu fark eder. Julia Kristeva'nın belirttiği gibi, anneden kurtulmak, sembole ulaşmak için olmazsa olmaz şart haline gelir. Böylece toplumsal alana giriş gerçekleşir. Ancak öznenin kurulumunu sağlayan bu boşluk aşkınsaldır ve fenomenal alanda bir gedik oluşturur. Bu gedik negatif diyalektik üzerinden varoluşun devamını sağlar. Çünkü toplumsal alanının kurulumunu sağlayan bu gedik/eksiklik insanın tinsel ve arzulayan varlıklara dönüşümünü gerçekleştirir. Lacan'ın 'Gerçek' olarak adlandırdığı dilin/şey'in alanına girmeyen ve ilksel kayıpla ilişkilendirilen özneleşmenin bu ilk basamağı aşkınsaldır ve açıklanamaz. Varlık farkındalığına sahip insanın da odağı dilin alanına girmeyen Gerçek ve bunun etrafında değerlendirilen kayıp nesne etrafındadır. Edebiyatın buradaki işlevi çok önemlidir. Çünkü sanat, edebiyat kayıp nesneyle ilişkiye girmeye çalışır. Bu bakımdan sanat, varoluşumuzun nihai hakikati ile bu hakikatin bizi bunalmasına izin vermeden iletişim kurmamızı sağlar.

Varlığın çekirdeğinde yer alan boşluk, kayıp nesnenin oluşturduğu boşluktur. Simgesel/toplumsal düzen bu

Julia Kristeva'nın belirttiği gibi, anneden kurtulmak, sembole ulaşmak için olmazsa olmaz şart haline gelir. Böylece toplumsal alana giriş gerçekleşir. Ancak öznenin kurulumunu sağlayan bu boşluk aşkınsaldır ve fenomenal alanda bir gedik oluşturur.

boşluk etrafında yapılır. Todd McGowan kaybedilen nesnenin oluşturduğu boşluğu doldurma çabasını imkânsız etrafında değerlendirir. Ayrıcalıklı nesneyi yaratan şey bu nesnenin feda edilmesi olduğu için, kaybettiğimiz şeye sahip olmamız imkânsızdır; bir imkânsızlığı arzularız yani. Arzu ise ötekinde olduğu varsayılan, Lacan'ın *objet petit a* olarak adlandırdığı gizemli bir nesne tarafından harekete geçirilir, fakat bu nesne bir bakıma kendi gizeminin sürdürülmesine bağlıdır. Bu nedende *objet petit a*, imkânsız bir nesnedir.

Edebiyat da imkânsızla diyaloga girmeye çalışır. Post-yapısalcılığın temsilcisi Jacques Derrida'nın dil ve anlamla ilgili görüşleri bu noktada oldukça önemlidir. Derrida'nın görüşleri etrafında *déconstruction* (yapı-sökme) adı altında yeni bir eleştiri yöntemi gelişmiştir. Derrida, dil ile gerçeklik arasındaki bağıntının yanlış kurulduğunu düşünmektedir. Bir göstergenin dilin dışında ve dilden önce var olan bir nesnenin ya da kavramın göstergesi olduğu düşüncesini Derrida kabul etmez. Bir gösterenin anlamı, başka gösterenlerle arasındaki ses ayrılığından kaynaklıdır. Dolayısıyla hiçbir göstergenin anlamı kendinde hazır olarak bulunmaz, diğer göstergelerle bağlantı içindedir ve dil-

İhsan Oktay Anar

den önce kavram olamaz, kavramın anlamı da başka gösterenlerle tamamlanır. Göstergenin sabit olmaması edebî metinde anlamın ele geçirilememesine neden olmaktadır. Bu durum öznenin ilksel boşluğunu dil-arzu düzleminde dolduramamasına ve bu boşluk nedeniyle öznenin dille oluşan anlamlara tutunmasına yol açmaktadır. Anlam diğer göstergelerle bağlantılı olduğu için sürekli kayar. Anlamın kayması ise kayıp nesneyi/imkânsızı ele geçirememekle ilgilidir.

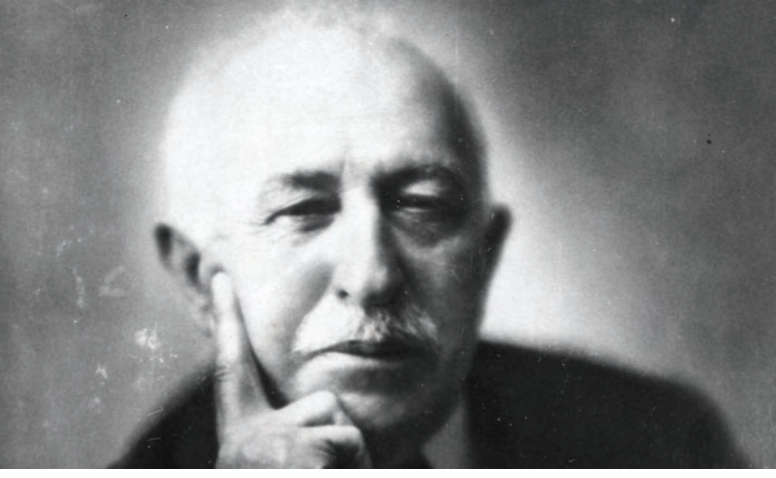
1970'li yılların sonlarından itibaren roman ve hikâye türünde yazdıklarıyla dikkatleri üzerine çeken edebiyatımızın önemli isimlerinden Ferit Edgü'nün edebî metinlerinde imkânsızı ele geçirme çabası dikkatleri çekmektedir. Edgü, *Kimse, O/Hakkâri'de Bir Mevsim* isimli eserlerinde simgesel alanı kuran anlamları kırarak kendiliğine yönelir. Kimse romanı "Ah dağ başında kendini aramak bir kış gecesi karlar tüm izleri örterken" epiloguyla başlar. Romanda kahraman dağ başında kara ve soğuğa hapsedilmiş birinci ses ve ikinci ses olarak bölünmüş benliğiyle yani imgesel ve simgesel alandaki varlığıyla karşımıza çıkar. Romanda kahraman Hakkâri'nin Pirkanis köyünde sürgündedir. Onun hayatı bütünüyle sürgün olma hâlidir. Önce kuzeyde karlı bir ülkeye, sonra güneyde güneşli bir ülkeye gider. Burada da tutunamaz ve denizi arar. Yeniden yola düşer ve bir adaya, sonrasında da Pirkanis'e gelir.

Hakkâri'de Bir Mevsim'de ise romanın kahramanı "adsız" öğretmen denize kıyısı olmayan Hakkâri'de bir deniz kazası sonucu kendisini bulmuştur. Kahramanın belleği silindiği için geçmişe ait adı da dâhil olmak üzere hiçbir şey hatırlamaz. Böylece Hakkâri'nin Pirkanis köyünde yeni anlam arayışlarına girer. Kahramanımız yabancılik hissettiği Hakkâri kentinde kendini bulur, benlik bütünlüğünü sağlar. *Hakkâri'de Bir Mevsim*'de de yeni arayışlarla çıkılan yolculuk anlama sabitlen-

Suskunlar'da ses ve musiki iki önemli unsur olarak karşımıza çıkar. Ses, varlığın eksik tarafında tınlar ve varlığa mevcudiyetini hissettirir. *Suskunlar*'da da ses ve müzik varlık ve hakikat konusunda önemli bir işleve sahiptirler.

meme ve çoğulculuğu göstermektedir. Nitekim romanın son cümlesi kahramanın anlama sabitlenmemesini çarpıcı bir şekilde hissettirmektedir. "Yepyeni bir yolculuğun eşliğindeyim. Dağlardan sonra, ırmaklar."

Tarihî zemini kullanarak kurguladığı postmodernist romanlarıyla İhsan Oktay Anar da *Suskunlar* romanıyla ses ve hakikat etrafında imkânsızı ele geçirme çabasını işlemiştir. Romanda II. Ahmet'in saltanatından sonraki yıllardan başlayarak geriye dönüşlerle 17. yüzyılda Osmanlı Devleti'ndeki musikînaslar etrafında geçen olaylar anlatılır. *Suskunlar*'da ses ve musiki iki önemli unsur olarak karşımıza çıkar. Ses, varlığın eksik tarafında tınlar ve varlığa mevcudiyetini hissettirir. *Suskunlar*'da da ses ve müzik varlık ve hakikat konusunda önemli bir işleve sahiptirler. Romanda Kalın Musa'nın sessiz, içine kapanık ve evden çıkmayan torunu Eflatun kaybolur. Ağabeyisi Dâvut ve Hüseyin Efendi onu kabristanda annesinin mezarının başında bulurlar. Eflatun ertesi gün yine kaybolur ve artık nereye gittiğini bilmemektedirler. Eflatun'u kabristandan bulup getirdiklerinde ondaki değişikliği fark ederler. Gaipen ses duyduğunu, cinlere karıştığını düşündükleri Eflatun'u bir odaya kapatırlar. Yedi yıl bu odada kilitli tutulan Eflatun kapının açık unutulduğu bir gün bir ses/çağırışı işitir ve bu sesin peşine düşer. Nitekim Eflatun bu sesin Mevlevîhane'de üflenen neyden geldiğini bulur. Eflatun'un duyduğu ses Mevlevîhane'deki neyin sesi-

Halit Ziya Uşaklıgil

İmkânsızın ele geçirilme çabalarından diğeri de okuma ve yazma eyleminin bizzat kendisidir. Okuyarak ve yazarak imkânsızı ele geçirme çabasının işlendiği önemli romanlarımızdan birisi de Halit Ziya Uşaklıgil'in *Mai ve Siyah* romanıdır.

dir. Neyin sesi ise romanda hakikatin sesini imler. *Sus-kunlar*'da sesle yükselen romanın ritmi romanın son kısmında suskunluk/sessizlik vurgusuyla devam eder. Romanın Dügâh başlığını taşıyan ikinci kısmının sonunda Eflâtun aradığı sesin Mevlevîhane'den geldiğini bulmuştur. Şeyh İbrahim Dede Hazretleri Eflatun'a yıllardır aradığı ve Mevlevîhane'de bulunduğu bu sesi neyle üflemesini ister. Mevlevîhane'nin bir odasına Şeyh İbrahim Dede Hazretleriyle kapanan Eflatun bu sesi sabaha kadar neyle üfler. Sabah odadan çıktıklarında Şeyh, kendi sikkesine sardığı destarı Eflâtun'un boynuna bağlamıştır. Şeyhin rütbesini ve unvanını gösteren bu işaretleri Eflâtun'un boynunda görenler çok şaşırır. Eflâtun ise suskunluğa bürünmüştür.

İmkânsızın ele geçirilme çabalarından diğeri de okuma ve yazma eyleminin bizzat kendisidir. Okuyarak ve yazarak imkânsızı ele geçirme çabasının işlendiği önemli romanlarımızdan birisi de Halit Ziya Uşaklıgil'in *Mai ve Siyah* romanıdır. Romanın kahramanı Ahmet Cemil'in en büyük hayali şiir kitabını yayımlayarak ünlü bir şair olmaktır. Sonrasında da arkadaşı Hüseyin Nazmi'nin kız kardeşi Lamia ile evlenmek ve matbaa sahibi olabilmektir. Tabi burada Ahmet Cemil'in en büyük arzusu iyi bir şair olabilmektir. Ancak Ahmet Cemil'in iyi bir şair olmaya karar vermesi iyi bir okuma sürecinden sonra

gerçekleşir. Okuldaki yakın arkadaşı Hüseyin Nazmi ile birlikte bütün sınıf arkadaşlarından uzaklaşarak kendilerini okumaya verirler. İki arkadaş önce hikâye okurlar ama devam ettiremezler. Tarih kitapları okumaya başlarlar yarım bırakırlar. Sonra eski dîvan şairlerini okurlar ancak eski şiir de iki arkadaşın ruhunu doyurmaz. Bir zaman gelir ki aradıklarını bulamayacaklarını düşünerek ümitsizliğe kapılırlar. Bir gün iki arkadaş bir kitapçada Fransız şair ve romancı Edmond Haraucourt'un *L'âme neu* isimli şiir mecmuasıyla karşılaşır. Bu mecmuayı satın alıp okumaya başlarlar ve okudukları şiirler iki arkadaş çok etkiler. Ahmet Cemil okuduğu şiirlerin büyüüne kapılarak şiir yazmaya karar verir. Ancak ne yazacağını/kayıp şeyi bilemez:

"- Ah, neler hissediyorum da çözümleyemiyorum. Bir şey yazmak, o duyguların içinden bir şey çıkarmak istiyorum ama bir kere ne yazmak istediğimi belirleyebilsem. Şurada -beynini gösteriyordu- bir şey var, bir şey duyuyorum ama rüyalarda tutulamayan şekiller gibi parmaklarımın arasından kaçıyor. Bilir misin, nasıl bir şey? Bak şu semaya, ne görüyorsun, mailiklerden oluşan bir deniz... Gözlerinle onun içine girmeye çalış; o mailikleri yırtmak için uğraş, ne görüyorsun? Mai... Daima mai... Değil mi? Sonra, bak ayağımızın altındaki toprağa, ne buluyorsun? Donmuş, simsiyah bir renk... Of!.. O siyah tabakaları parçalayarak içeriye bak; in, in, in, ne kadar inebilmek mümkünse o kadar in; ne buluyorsun? O siyahlıklar içinde ne buluyorsun? Siyah... Daima siyah değil mi? İşte öyle bir şey yazmak istiyorum ki yukarı bakılsa mai ve daima mai; aşağı bakılsa siyah daima siyah... Bir şey ki mai ve siyah olsun. Hasta mıyım, bilemiyorum; fakat ah! O ne yazmak istediğimi bilsem; onu şöyle karşımda resmi çıkarılmış, tasvir edilmiş görmek mümkün olsa; işte o zaman, zannediyorum ki artık ölebilirim; hayatta nasibini tamamıyla almış bir adam hükmünde gözlerimi kapayabilirim..."

Ahmet Cemil'in yazma isteği kayıp şeyi bulma isteğinden yani imkânsızı ele geçirme isteğinden kaynaklıdır. Ancak kayıp şey yani arzu nesnesi hiçbir zaman bütünüyle elde edilemeyecektir. Çünkü özneleşme süreci böyle devam eder. Lacan'a göre özne durağan değildir, bir süreçtir. Öznenin vardığı son bir nokta hiçbir zaman yoktur. Çünkü özne tanımlandığı anda kendisini tekrar olumsuzlayarak kendisine yabancılaşır ve haz ekseninde yeni bir arayış içerisine girer.

Ahmet Cemil eksiklik hissini sadece yazma değil okuma eylemi üzerinden de tamamlamaya çalışır. Okuldan arkadaşı Hüseyin Nazmi ile birlikte iyi bir şair olmanın yolunun öncelikle iyi bir okur olmaktan geçtiğini düşünerek tıpkı Seniha gibi delirmişçesine okumaya başlarlar. Önce kendilerine bir okuma sırası belirlerler. *İlyada* ve *Odessa*'yı okuyacak olurlar ama yarım bırakırlar. Yunan ve Roma edebiyatını da çok okuyamazlar. Ortaçağ edebiyatından sıkılırlar. Yakın zamana gelip Goet-

Ahmet Cemil'in yazma isteği kayıp şeyi bulma isteğinden yani imkânsız ele geçirme isteğinden kaynaklıdır. Ancak kayıp şey yani arzu nesnesi hiçbir zaman bütünüyle elde edilemeyecektir. Çünkü özneleşme süreci böyle devam eder. Lacan'a göre özne durağan değildir, bir süreçtir. Öznenin vardığı son bir nokta hiçbir zaman yoktur. Çünkü özne tanımlandığı anda kendisini tekrar olumsuzlaştırarak kendisine yabancılaşır ve haz ekseninde yeni bir arayış içerisine girer.

he'yi, Schiller'i, Milton'u, Jung'u, Byron'u, Hugo'yu, Musset'yi, Lamartin'i okuduklarında kendilerinden geçerler ve asıl aradıklarının bu romantik sanatçıların eserleri olduğuna karar verirler. İki genç okuldaki derslerini ihmal edecek kadar çok bu şiir dünyasının içerisine dalarlar. Bütün istekleri derstlerini geçip yaz tatilini bu şiir dünyası içerisinde geçirmektir. Ancak Ahmet Cemil'in babasının ölümü bu hayallerin yarım kalmasına neden olur. Bundan sonra artık Ahmet Cemil'in hayatında mavi değil siyah hâkim olacaktır. Sırayla bütün hayalleri yıkılacaktır. Çünkü şiirin yani imgeselin alanından toplumsal alana/simgesel alana geçecektir. Artık babasının ölümüyle boşalan baba rolünü yüklenerek ailesinin geçimini sağlayacaktır. Bu sebeple Ahmet Cemil iyi bir şair olma arzusunu gerçekleştirmez, Lamia bir başkasıyla evlenir, matbaa kurabilmek için kız kardeşinin kötü bir evlilik yapmasına göz yumar ancak kızkardeşi bu evlilik yüzünden ölünce onun ölümünden kendisini

sorumlu tutar. Romanın sonunda yazdığı şiirlerini kendi elleriyle ateşe atarak yakar. Mavi bir haz gecesinde başlayan roman siyah bir günde Yemen'e gitmek için annesiyle limanda gemi beklerken biter.

Görüldüğü üzere Ahmet Cemil'in okuma ve yazma eylemi aslında eksik olan kayıp şeyi arama etrafındadır. Ancak okudukları hep yarım kalır. Çünkü kayıp olan şey bir türlü bulunamaz. Ne zaman Fransız şairleriyle karşılaşır arzu nesnesini bulduğuna karar verir bu kez de okuma eylemini yazma eylemine dönüştürür. Ancak burada da neyi nasıl yazacağına karar veremez. Romanda Ahmet Cemil'in okuma ve şiir yazma sürecindeki arayışı edebiyattaki imkânsızın görüngüsü olarak dikkatleri çekmektedir.

Edebî eserde ele alınan konular, kullanılan dil ve üslup gibi birçok noktada imkânsız ele geçirme çabası etrafındadır. Edebiyatın her çağda farklı görünümle değişerek ve dönüşerek devam etmesinin temel nedeni budur. Dolayısıyla edebiyat bu anlamda hep bir oluş/aışkanlık hâlidir. Aksi takdirde okur ve yazar açısından aışkanlığın olmayışı yani donuklaşmayla birlikte okuma ve yazma eylemi de sekteye uğrayacaktır. #

Mehmet Ersoy

Eğitim Teknolojileri Bağlamında Uluslararasılaşma

Teknoloji bilimsel ve teknik bir uğraş ile o uğraşın ürünü-nü ifade etmek için aynı anda kullanılabilen eşsiz bir kavramdır. Teknoloji, iletişimden etkileşim üretmede öncelikli bir role sahip olup yükseköğretimin uluslararasılaşmasında bir nevi katalizör görevi görmektedir. Değerini her geçen gün artıran bu katalizörün eğitimde sosyokültürel, demokratik, ekonomik ve politik birçok yansımalarını deneyimlemekteyiz.

Pandemi koşulları ve bu kapsamda yaşanan öğretimsel göç, üniversitelerde farklı ölçeklerde hazırlıkların yapılmasını zorunlu kılmıştır. Nitekim son tahlilde ülkemizde yaşanan deprem felaketi, öğretimsel göçün bir kalite yordayıcısı olarak nitelendirilebilecek öğretim pivotu kavramının önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Öğretim pivotu, tıpkı bir deprem çantasında olduğu gibi olası ihtiyaç anında çözüm getirebilecek, eğitim sistemlerinin olanaklarının elverdiği ölçekte sistematik eğitim-öğretim çözümlerinin hazırda tutulması şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu noktada sistemli olma ile sistematik olma ayrımını açıklığa kavuşturmak gerekmektedir. Herhangi bir etkinlik için sistemli olma o etkinliğin girdileri, etkinlik için yapılan işlemler ve etkinliğin olası çıktıları içeren bir yapıyı ifade etmektedir. Sistematik olma ise söz konusu sistem bünyesindeki girdi, işlem ve çıktılarla gerçekleşen süreçlerin otomatikleşmesi için kullanılan ve sistemli olmanın üzerine inşa edilen bir tabirdir. Dolayısıyla yükseköğretimde teknolojik dönüşümler, sistemli ve sistematik olma özelliklerini aynı bünyede taşıdığı ölçüde sürdürülebilir olabilmektedir. Teknolojinin kata-

lizör rolü ise tam olarak bu noktada devreye girmektedir. Güncellendiğinde yüksek maliyet gerektirmeyen teknolojik çözümler, tekrarlı biçimde işe koşulabilme açısından kurumların ilk tercihi haline gelmektedir. Öte yandan her geçen gün bu teknolojilere daha sosyal olmaları için önemli özellikler eklenmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının gerek zorunlu hallerden kaynaklı, gerekse artan dijital eğitim taleplerine cevap verecek ölçüde girişimlerde bulunmaları yalnızca ulusal bazda karşılık bulmamaktadır. Giderek artan uluslararası öğrenci nüfusu ve araştırma ortaklıkları yoluyla proje kapsamının genişlemesi, üniversitelerin hiç olmadığı kadar sık bir aralıkla uluslararası arenada boy göstermelerini sağlamıştır. Öğrenmenin zamandan ve mekândan bağımsız olabilmesi, farklı coğrafyalardan gelen öğrenme taleplerini karşılamada demokratik yollar sunabilmektedir. Üniversitelerin görünürlüğü ve tanınırlığı uluslararasılaşmanın önemli belirteçleri arasında yer almaktadır. Bir üniversitenin uluslararasılaşmasında özellikle araştırmacı ve öğrenci hareketliliği başta olmak üzere etki alanını genişletme motivasyonu ve bunu sürdürülebilir kılma ön plandadır. Dijital dönüşümler ve stratejik hamleler söz konusu motivasyonda bir ivmelenme sağlama amacını gütmektedir.

Uluslararasılaşmanın araştırma çevresinden önce kendine yer bulduğu öncelikli saha öğrenme ekosistemleridir. Globe News Wire tarafından paylaşılan istatistiklere göre dünya genelinde kitlesel açık çevrimiçi derslerin (KAÇED ya da özgün adıyla MOOC) 2025

itibariyle 25.3 milyar dolar değere ulaşacağı öngörülmektedir. TechJury ise aynı yıl bazında e-öğrenme sektörünün 325 milyar dolar değere ulaşacağı tahminini paylaşmıştır. Geleneksel noktada araştırma ortaklıklarına dair küresel bir istatistiğe ulaşmak zor olmakla birlikte, öğrenmeye uluslararası ve ortak bir talebin artışı net bir şekilde görülmektedir. Milyonlarca öğrenci Coursera, Udemy, Khan Academy, EdX, Udacity, Skillshare, Podia, Masterclass, Thinkific ve Teachable gibi platformlar aracılığıyla bağımsız-tekil ders tasarlama olanaklarından diploma programlarına değin geniş bir yelpazede hizmet almaktadır. Dünya genelinde gelen talebin yaş aralığı çoğunlukla 25-40 arasında değişmekte olup Harvard Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre ücretli olan derslere, doğrudan kimlik doğrulamalı sertifika verildiği için rağbetin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. İngilizce derslerin %75 gibi ezici bir üstünlüğü bulunmaktadır. Talep edilen

Bir üniversitenin uluslararasılaşmasında özellikle araştırmacı ve öğrenci hareketliliği başta olmak üzere etki alanını genişletme motivasyonu ve bunu sürdürülebilir kılma ön plandadır.

alanlar sıralamasında Mühendislik ve Fen Bilimleri, İşletme Yönetimi ve Bilgisayar Bilimleri-Programlama ön plandadır. Sanat ve Beşeri Bilimler alanında ise 2013'ten bu yana %30'dan %20'ye olarak belirlenen bir düşüş yaşanmıştır.

Teknoloji entegrasyonu yaklaşımları ile KAÇED'leri birlikte ele almada önemli noktalardan biri Yeniliklerin Yayılması Kuramı ile ele alınan birey sınıflamasına dikkat ederek hizmetleri kurgulamaktır. Sözgelimi teknolojik bir yeniliğe uyum sağlamada gelenekçi olanlar için de ayrı bir hizmet aşaması en üstte yer alan yenilikçiler için de ayrı bir hizmet aşamasıyla yaklaşılmalıdır. Başka bir deyişle e-öğrenme hizmetinden erken ayrılmayı önlemek için öğrenenlerin teknolojiyi kabul ve uyum düzeylerine hakim olunması yaşamsal önem sahiptir. Uluslararası etkileşimlerin kaçınılmaz olduğu platformlarda söz konusu teknoloji kabul ve uyumu sosyal açıdan da kurgulamak gerekmektedir. Nitekim gerek derslerin ortak bir etkileşim ekseninde işlenebilmesi için İngilizce ağırlıklı bir istatistiğin yakalanmış olması, öğretim üyesi-öğrenci etkileşimini üst seviyeye çıkarmak için anlık mesajlaşma, grup çalışmaları ve geribildirim özelleştirilmesi gibi farklı birçok girişimde bulunulmuştur. Kitlesele derslerdeki öğrenci-öğrenci uluslararası etkileşimini arttırmak di-

Sanal laboratuvarlar, stüdyo pedagojisi, tasarım stüdyoları ve bunların uygulamalarını tüm dünyaya açmak, geleceğin öğrenme ve araştırma ortamlarının yeni yüzünü gözler önüne sermektedir.

ğer seçeneğe kıyasla öğrenci nüfusunun fazla olmasından kaynaklı daha zor bir girişim olmaktadır. Öte yandan etkileşim eşiği yüksek olan, bir başka deyişle uluslararası etkileşime yönelme tercihinin yönelmeyi istemeyen öğrenciler için de başta otonom öğrenme sistemleri olmak üzere bireysel hıza göre ilerlemeye dönük birçok hizmet halihazırda sunulmaktadır.

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) başta olmak üzere birçok küresel kuruluş özellikle 2030 yılı için birtakım teknolojik öngörülerde bulunmaktadır. Bunlar arasında 2015 yılında WEF tarafından yayınlandığı andan itibaren, bugün etkisini giderek artan biçimde gördüğümüz büyük veri, yapay zekâ, makine öğrenmesi gibi yükseköğretimde de potansiyel uygulama sahaları olacak alanlar ilk sırada yer almaktadırlar. Bu sürecin yarı yolunda bugün, adı geçen kavramların uygulamalarının yükseliş ve şekillenişleri apaçık ortadadır.

Peki, uluslararasılaşmaya destek verecek yükseköğretim çözümleri nasıl bir eğilim göstermekte? Genel itibariyle gerek yapılan araştırmalar gerekse gelecek öngörülerinde ışığında sanal laboratuvarlar, stüdyo pedagojisi, tasarım stüdyoları ve bunların uygulamalarını tüm dünyaya açmak, geleceğin öğrenme ve araştırma ortamlarının yeni yüzünü gözler önüne sermektedir. Öte yandan dünyanın önde gelen üniversitelerinde son yıllarda uzaktan başvuruların ve etkileşimlerin de kapsama alındığı "uluslararası araştırma ortaklıkları" ve "uluslararası araştırma iş birlikleri" adı altında artan bir yönelimin olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla halihazırdaki bölümler ve akademisyenlerle kurulan etkileşim ve personel-öğrenci hareketlilikleri bir yana, bireysel başvurulardaki kontenjanlara ayrılan bütçelerin de arttırıldığı anlaşılmaktadır. Bunlar arasında dünyada ilk 10 içerisinde yer alan üniversitelerden olan Stanford (Technology Ventures Program), Berkeley (Global Engagement Office), Oxford (Oxford Global Research ve InterNations), Washington (Global Innovation Exchange), Columbia (Global Thought) ve Cambridge (International Engagement-Responsible Collaboration) kurumlarının başı çektiği görülmektedir. Adı geçen üniversiteler dışında da dünya genelinde birçok üniversitenin uluslararası araştırma ve

Deneyimlemekte olduğumuz çağ üniversite-lerin araştırma potansiyellerini uluslararası ortaklıklara taşıyan, sınırları bir kenara bırakıp birlikte ve eşit koşullarda öğrenme hakkını hizmete dönüştüren bir misyonu benimseyerek ilerlediği bir çağdır.

öğrenme fırsatlarını arttırdıkları görülmektedir. Times Higher Education'da geçen güncel sıralama verilerine göre Hong Kong Üniversitesi %43'lük uluslararası öğrenci nüfusu ile yüz yüze eğitimde ilk sırada yer almaktadır. İsviçre, İngiltere ve Singapur ilk 10'u veren listede üniversiteleri bulunan diğer ülkelerdir. Öte yandan, yalnızca üniversiteler değil kültürel değişim programlarındaki çeşitliliği ile Avrupa Birliği başta olmak üzere birçok ülkenin ulusal araştırma kurumları, teknoloji transferi ve kültürel alışverişte teknolojinin aracı olmasına dayanan başvurular açmaktadır. Son yıllarda uluslararası programların eğitim teknolojileri ile kesiştiği noktada dijital vatandaşlık, dijital güvenlik, etik hususlar, medya okuryazarlığı, kültürel uyum gibi önemli alanlara yapılan vurgular artış göstermiştir.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik yükseköğretim kaynaklı girişimler, ülkelerin mekanik etkileşim süreçlerinin artmakta olduğu bir çağda dünyaya önemli psikososyal mesajlar vermektedir. Deneyimlemekte olduğumuz çağ üniversitelerin araştırma potansiyellerini uluslararası ortaklıklara taşıyan, sınırları bir kenara bırakıp birlikte ve eşit koşullarda öğrenme hakkını hizmete dönüştüren bir misyonu benimseyerek ilerlediği bir çağdır. #

Mahmut Sami İşlek

ESOĞÜ'nün Eğitimde Uluslararasılaşma Stratejisi

Eğitimde uluslararasılaşma nedir ve neden gereklidir?

Uluslararasılaşma ekonomik, siyasi, kültürel ve daha birçok açıdan ülkelerin karşılıklı alışveriş yaptıkları ve etkileşime girdikleri bir faaliyettir. Eğitimde, daha doğrusu yükseköğretimde uluslararasılaşma ise daha çok öğrenci ve personelin hareketlilik faaliyetleri ile ortak kurumları ziyaret etmeleri ile gerçekleşse de bunun yanında uluslararası ortak araştırma faaliyetleri, proje konsorsiyumları, ortak yayınlar gibi kavramları da içine alan bir olgudur. Bununla beraber yükseköğretimde uluslararasılaşmanın bir diğer yönü olarak tam zamanlı öğrencilerden de bahsetmek gerekir. Buna göre sadece öğrenci ve personelin hareketlilik faaliyetleri ile belirli süreler için bir başka uluslararası kurumda bulunması yeterli değildir. Bununla beraber başka ülkelerden öğrencilerin kurumda öğrenci olması da kurumların uluslararasılaşmasını ortaya koyan önemli bir göstergedir.

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, eğitim kurumlarının verdiği eğitim hizmetlerinin uluslararası boyuta taşınması ve bu sayede kalitesinin artırılması, araştırma faaliyetlerinin kalitesinin artırılması ve son olarak kurumların uluslararası tanınırlığının artırılması vasıtasıyla gerçekleştirilen bir eylemler bütünüdür. Eğitimde

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, uluslararası ortak araştırma faaliyetleri, proje konsorsiyumları, ortak yayınlar gibi kavramları da içine alan bir olgudur. Başka ülkelerden öğrencilerin kurumda öğrenci olması da kurumların uluslararasılaşmasını ortaya koyan önemli bir göstergedir.

uluslararasılaşma vasıtasıyla kurumlar başta öğrenci ve akademisyen hareketliliği olmak üzere ülkeler arasında kredi hareketliliği imkânı bulmakta, uluslararası ortak programlar, farklı dilde eğitim gibi çeşitli başlıklarda verdikleri hizmeti geliştirmeye başlamaktadırlar. Bunun yanında eğitimde uluslararasılaşma faaliyetleri uluslararası düzeyde ekip çalışmaları ve ortak bilimsel projeler gibi faaliyetler aracılığıyla kurumlara tek başlarına ya da yurt içinde ulaşamayacakları bir araştırma ortamı ve ağı ile fon programlarına erişebilme imkânı tanımaktadır. Üniversitemizin uluslararasılaşma strateji belgesinin giriş kısmında da ifade edildiği gibi, bilginin, fikirlerin ve insanların artık ulusal sınırlar içinde kalmasının bir dezavantaj olarak görüldüğü hızla gelişen, değişen ve küresel manada girift hale gelmiş

Eğitimde uluslararasılaşma faaliyetleri uluslararası düzeyde ekip çalışmaları ve ortak bilimsel projeler gibi faaliyetler aracılığıyla kurumlara tek başlarına ya da yurt içinde ulaşamayacakları bir araştırma ortamı ve ağı ile fon programlarına erişebilme imkânı tanımaktadır.

günümüz dünyasında, üniversitelerin de bu eğilime ayak uydurması zorunlu hale gelmiştir. Bu ortamda rekabetçi olmak, ihtiyaç duyulan kaynaklara ulaşmak, tercih edilen bir kurum olabilmek, toplumsal ihtiyaç ve sorunlara cevap verebilmek ve çözüm geliştirebilmek için üniversitelerin yeterince hızlı, dışa dönük, iş birliğine açık ve sonuç odaklı bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Akademik açıdan performansını artırmak içinse, ismini küresel ortamda duyurmak zorundadır. Nitekim ancak böyle olduğunda o eğitim kurumunun küresel düzeyde saygın olduğundan bahsedilebilir.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin uluslararasılaşma stratejisi nedir?

Üniversitemizin uluslararasılaşma stratejisi, aslında bütün uluslararası faaliyet ve araştırmalarda kişilere takip etmeleri gereken aşama ya da rotayı gösteren bir yol haritası olması ümidiyle oluşturulmuş bir strateji belgesidir. Yüksek Öğretim Kurulu, Milli Eğitim Bakanlığı ve Dış İşleri Bakanlığı tarafından yayımlanan bu tür belgeler ile 11. Kalkınma Planı göz önünde bulundurulmuş ve 07.07.2021 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Üniversitemizin kendi iç dinamikleri, eğitim-öğretim faaliyetleri ve araştırma yetkinliği göz önünde bulundurularak oluşturulan, uluslararası iş birliği ve protokollerin ortaya konulmasında izlenecek yöntemleri belirleyen bu stratejimiz "Vizyon-2-Strateji" (V&S2) adını taşımaktadır ki adından da anlaşılacağı üzere, bu hem benimsenen bir vizyon hem de izlenecek bir stratejidir.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin uluslararasılaşma stratejisi, hedeflendiği şekilde gerçekleştiği zaman birden fazla faydalı sonuç elde edilmesini sağlayacaktır. Uluslararası ortamda hem kendinin hem de Eskişehir ve Eskişehir'in kendi iç dinamik ve avantajlarının tanıtımını sağlamanın ve bu sayede hem bilimsel ve toplumsal araştırmalara hem de uluslararası ortaklı projeler yapılmasına ön ayak olmanın yanında, geliştirilen stratejik ortaklıklar sayesinde yeni bilgi ağlarına dâhil olunmasını ve sonuç olarak dünyada meydana gelen bilimsel gelişmelerin ilk ortaya çıkış nedenlerinden biri olan uluslararası ortaklı projelere katılım sayesinde yeni fon kaynaklarına ulaşılmasını sağlayacaktır.

2021'den itibaren başlamak üzere, 2 yıl boyunca yoğun olarak uygulanması planlanan V&S2, dört temel yapı taşı ve hedef üzerine kurgulanmıştır:

1. Uluslararasılaşma faaliyetleri için kurumsal kapasitenin oluşturulması.
2. Eğitim öğretim faaliyetlerinin uluslararası boyut kazanması.
3. Araştırma faaliyetlerinin uluslararası boyuta taşınması.
4. Üniversitenin tanınırlığının artırılması.

2021'de kabul edilen uluslararasılaşma stratejisinde belirlenen hedeflere ulaşma düzeyine baktığımızda, karşımızda şöyle bir tablo oluşmaktadır: Bu strateji belgesinde üniversitemizin uluslararasılaşma faaliyetlerinde aktif olarak kendini göstereceği iki hedef bölge belirlenmiştir. Bu hedef bölgelerden ilki, gelişmişlik düzeyi bakımından OECD verilerine göre gelişmiş ülke sınıfında yer alan ülkelerle mevcut iş birliklerini korumak ya da yeni iş birlikleri geliştirmektir. Bu iş birlikleri, hâlihazırda hem Birimimiz tarafından yürütülmekte olan geleneksel Erasmus+ faaliyetleri hem de öğretim üyelerimizin yürütmekte oldukları projeler vasıtasıyla kurulmakta ve yürütülmektedir. Üniversitemizin hedef olarak belirlediği iki ülke grubu ise aynı zamanda Avrupa Komisyonunun Erasmus+ Programı altında 'Programla İlişkili Olmayan 3. Ülkeler' olarak nitelediği ve gelişmişlik düzeyi bakımından az gelişmiş ülke kategorisinde yer alan ülkelerle iş birliği faaliyetleri geliştirmektir. Bu ikinci hedef doğrultusunda, Erasmus programının KA171 kodlu hareketlilik programını kullanarak, bu tür az gelişmiş ülkelerle iş birliği ortaklıkları kuruyor ve o ülkelerdeki ortak kurumlardan Üniversitemize, Üniversitemizden oradaki ortak kurumlara başta personel hareketliliği olmak üzere Erasmus+ çatısı altında çeşitli hareketlilik faaliyetleri yürütüyoruz. Yine Avrupa Komisyonunun sınıflandırmasına göre, bu ülkeler belli başlı gruplara ayrılmıştır. Örneğin, Avrupa'da Batı Balkanlar olarak isimlendirilen grup

içerisinde Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova ve Karadağ'ı barındırırken, Sahra Altı Afrika grubu Angola, Botswana, Gana, Seyşeller ve Tanzanya gibi ülkeleri barındırmaktadır. Komisyonun bu şekilde belirlemiş olduğu ve dünyanın çeşitli coğrafi bölgelerine yayılan toplamda on iki grup bulunmaktadır ve Üniversitemizin, bu on iki grubun sekizi ile başlatılmış ya da başlatılacak olan ortaklığı bulunmaktadır. Dolayısıyla, 2021'de uluslararasılaşma stratejimizde belirtilmiş olan ülke ya da ülke grupları ile iş birliği yapma hedefini büyük ölçüde gerçekleştirmiş olduğumuzu söyleyebiliriz.

Uluslararasılaşma stratejimize baktığımızda stratejinin üzerine oturduğu dört temel taşın biri olan kurumsal kapasitenin oluşturulması hedefinde üniversitemizin uluslararası karaktere sahip bir kampüs olması amacıyla eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerinden fakülte ya da birimlerin yapısal kurgularına kadar yapılması gereken bir dizi faaliyet ve idari

Dünyanın çeşitli coğrafi bölgelerine yayılan toplamda on iki grup bulunmaktadır. Örneğin, Avrupa'da Batı Balkanlar olarak isimlendirilen grup içerisinde Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova ve Karadağ'ı barındırırken, Sahra Altı Afrika grubu Angola, Botswana, Gana, Seyşeller ve Tanzanya gibi ülkeleri barındırmaktadır.

ve akademik personelin sahip olması gereken uluslararası vizyon ve bilincin oluşturulması gerekmektedir. Bunun yanında üniversitemizin uluslararası karaktere sahip bir kurum olması amacıyla yapılması gereken işlerden birinin yabancı dilde eğitim veren program sayısının artırılması olduğu düşünülmektedir. YÖK'ün uluslararasılaşma strateji belgesinde belirlenmiş olan uluslararası öğrenci sayısının artırılması hedefine hizmet edecek olan bu hedef hem üniversitemizde okumak için gelen uluslararası öğrenci sayısının artmasını sağlayacak hem de öğrencilere farklı dillerde eğitim alma imkânı sağlamış olacaktır. Elbette bunun için aynı zamanda akademisyenlerin yabancı dilde eğitim verme kapasitelerinin artırılması da gerekmektedir bu kapsamda öğretim elemanlarının özellikle iletişimsel anlamda yabancı dil yeterliliklerini geliştirmeye yönelik politikaların hayata geçirilmesi ve iletişim becerilerine yönelik eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.

Üniversitemizin uluslararasılaşma stratejisinde belirlenmiş olan hedeflerden bir diğeri eğitim-öğretim faaliyetlerinin uluslararası boyut kazanmasıdır. Bu hedefin gerçekleştirilmesi amacıyla Erasmus hareketlilik prog-

ramlarından faydalanan öğrenci ve öğretim elemanı sayısının artırılması ve bölümlerin Erasmus programlarından faydalanmasını sağlayacak olan kurumlar arası anlaşmaların artırılması ve bu sayede ortaklıkların kurulması hedeflenmektedir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için öğretim üyelerinin yine Erasmus programı kapsamında yurt dışında ders verme faaliyetlerine katılması üniversitemizin yurt dışındaki tanınırlığını arttırmada önemli bir adım olacak ve bu sayede kurulacak olan ortaklıklar hem üniversitenin hem de katılımcı olan personelin bilinirliğini artıracak ve sonrasında yapılacak olan araştırma projeleri ya da ortak çalışmalarda kullanılmak üzere gerekli zemini hazırlayacaktır.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin uluslararası boyuta taşınması hedefini yerine getirirken aynı zamanda üniversitemiz bünyesinde gerçekleştirilmekte olan araştırma faaliyetlerinin de uluslararası boyuta taşınması büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda öğretim üyelerinin yurt dışında katılmış oldukları kongre ve konferans gibi etkinliklerde üniversitenin bilinirliğini artırmanın yanı sıra kendi kariyerleri ve araştırma konuları için de önemli girişimlerde bulunmaktadır. Özellikle, Avrupa Komisyonu tarafından düzenlenen proje pazarları ile ağ kurma çalışmaları, Komisyon'un fonladığı Ufuk Avrupa programına sunulacak olan projeler için gerekli konsorsiyumların oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır. Bu program kapsamında açılan çağrılara başvurabilmek amacıyla kurulan konsorsiyumlara dâhil olmak hem öğretim üyesinin kendi kariyerine fayda sağlamak hem de üniversitenin yurt dışındaki prestijinin artırılmasına yardımcı olmaktadır. Uluslararasılaşma stratejisine yön veren dört temel taşın sonuncusu da üniversitenin yurt dışındaki tanınırlığının artırılmasıdır. Bu amaca ulaşmak için bu strateji kapsamında belirlenen önceki üç aşamanın başarılı bir şekilde yerine getirilmesi aslında bu hedefe doğrudan hizmet edecek ve Üniversitemiz yurt dışında tanınan ve bilinen bir kurum olma yolunda ilerleyecektir.

ESOGÜ'lü öğrenciler nasıl ve hangi imkânlarla yurt dışı tecrübesi edinebilmektedir? Akademisyenlere sunulan imkânlar nelerdir?

Üniversitemiz öğrencilerinin yurt dışı tecrübesi edinebilmek, Eskişehir Osmangazi Üniversitesindeki öğrenim hayatlarının bir kısmını yurt dışında geçirmek ya da mezun olabilmek için gerekli olan staj faaliyetlerini yurt dışında yapabilmek adına ellerinde çeşitli fırsatları bulunmaktadır. Uluslararası İlişkiler Birimi olarak yürüttüğümüz Erasmus+ Programları da bu fırsatların en büyüğü ve en önemlisidir. Öğrencilerimiz Erasmus+ vasıtasıyla yurt dışında anlaşmalı olduğumuz yükseköğretim kurumlarında hibeli olarak öğrenim görebilmekte ve ardından üniversitelerine geri dönerek eğitimlerine burada devam etmektedirler. Erasmus+ kapsamında öğrencilerin yurt dışındaki öğrenim faaliyetleri en az 90 gün olacak şekilde ayarlanmaktadır. Staj faaliyetlerinde ise, kendi alanlarında staj yapmak istedikleri bir kurumdan kabul mektubu aldıkları takdirde 60 gün boyunca o kurumda mesleki stajlarını da gerçekleştirebilmektedirler. Erasmus+ deyince genelde akıllarda Avrupa ülkeleri kavramı oluşmaktadır ki yanlış değildir ancak Erasmus+ kapsamında Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerin dışına da hareketlilik imkânımız bulunmaktadır. Erasmus KA171 kodu ile isimlendirilen bu program kapsamında Üniversitemizin Erasmus+ Programına dâhil olmayan ülkelere de öğrenci ve personel gönderme imkânı vardır.

Üniversitemizin hali hazırda Erasmus KA131 olarak tanımladığımız Avrupa Birliği üye ülkelere olan hareketlilik programı kapsamında 22 farklı ülke ve yaklaşık 140 farklı üniversite ile toplamda yaklaşık 250 farklı hareketlilik anlaşmamız bulunmaktadır. Bunun yanında az önce belirtmiş olduğum KA171 kodlu Avrupa Birliği üye ülkelerinin dışında kalan ülkelere olan hareketlilik programında ise 13 farklı ülkede 17 farklı üniversite ile anlaşmamız bulunmaktadır ve bu 13 ülke Gürcistan'dan Gana'ya, Ukrayna'dan Tanzanya'ya kadar dünyanın birbirinden farklı coğrafyalarında bulunmaktadır. Bölümler bazındaki iş birliklerinden yola

çıkarak oluşturulan KA171 programı her sene projelendirilerek Türkiye Ulusal Ajansına sunulmakta ve oldukça rekabetçi geçen değerlendirme sürecinden sonra fonlanmaktadır. Üniversitemizin Erasmus+ hareketlilik anlaşması bulunan kurumların bilgisine, birimimizin internet sitesinde (<https://iro.ogu.edu.tr/>) bulunan, Erasmus sekmesi altındaki 'ikili anlaşmalar' menüsünden ulaşılabilir.

Tabii öğrencilerimizin faydalanmakta olduğu bu programların aynısı akademik ve idari personel için de geçerlidir ve koşulları sağlayan bütün akademik ve idari personelimiz programlara başvurabilmekte ve ders vermek ya da eğitim almak istedikleri kurumlara giderek hareketlilik gerçekleştirebilmektedirler.

Erasmus+ hareketlilik faaliyetleri aslında akademik personelin kariyer gelişimi için de büyük önem taşımaktadır. Program kapsamında ister ders verme ister

Öğretim üyelerinin Erasmus programı kapsamında yurt dışında ders verme faaliyetlerine katılması üniversitemizin tanınırlığını arttırmada önemli bir adım olacak, bu sayede kurulacak ortaklıklar hem üniversitenin hem de katılımcı olan personelin bilinirliğini artıracak ve yapılacak araştırma projeleri ya da ortak çalışmalarda kullanılmak üzere gerekli zemini hazırlayacaktır.

eğitim alma hareketliliği olsun katılımcılar yurt dışına gittiklerinde kendi alanlarında çalışan Avrupalı meslektaşlarıyla tanışma fırsatı bularak belki de karşı kurumun daha öncesinde oluşturmuş olduğu araştırma ekibine katılma fırsatı elde edebilecektir ya da kurumumuzda hâlihazırda yaptığı işi, yüklediği görevi farklı bir süreç izleyerek yapabileceğini öğrenebilecektir. İşte bu nedenle Erasmus+ hareketlilik faaliyetlerinin personelimiz için de büyük önem taşıdığı düşüncesindeyiz.

Üniversitemizin yurt dışındaki tanınırlığının artırılması için neler yapılmaktadır?

Yurt dışındaki tanınırlık ve bilinirliğin artırılmasının, öncelikle görünür olmaktan geçtiğini düşünmekteyiz ve bu kapsamda Avrupa Uluslararası Eğitim Birliği (EAIE) tarafından her yıl Avrupa'nın çeşitli kentlerinde düzenlenen uluslararası eğitim fuarına katılım sağlamaktayız. COVID-19 pandemisi nedeniyle bu faaliyetimize mecburi bir ara vermek zorunda kalmış olsak da, bu fuar kapsamında Üniversitemiz adına açtığımız

stantta gelen ziyaretçilere Üniversitemizin tanıtımı yapılıyor ve bu sayede yurt dışındaki tanınırlık ve bilinirliğimizi arttırmaya çalışıyoruz. Bunun yanında, YÖK tarafından ilki 2020 yılında düzenlenmeye başlanan ve bu yıl dördüncüsünün yapılacağı 'Study in Türkiye' YÖK sanal fuarlarına katılım sağlıyor ve Üniversitemizi fiziki ortamda olduğu kadar sanal ortamda da temsil etmeye gayret ediyoruz. Bu tür fuar faaliyetlerinin yanında, Uluslararası İlişkiler Birimi olarak yaptığımız yurt dışı kurumsal ziyaretlerle de, Üniversitemizin tanıtım çalışmalarına katkıda bulunmaya çalışıyoruz. Bu ziyaretler kapsamında yapılan ziyaretlerde, doğrudan Üniversitemizin tanıtımını gerçekleştiriyor ve konuk olunan kurumlarla ortaklaşa karar verilen akademik alanlar üzerinden gidilerek kurumlar arası anlaşmalar ya da iyi niyet anlaşmaları imzalıyoruz. Bu ziyaretlerin bir kısmını üst yönetim seviyesinde gerçekleştirerek kurulan iş birliğinin önemini daha da vurgulamaya çalışıyoruz. Bu kapsamda yapılan ziyaretler esnasında imzalanan iyi niyet ve Erasmus+ anlaşmaları için imza törenleri düzenliyor ve böylece kurulan iş birliğini haber kanallarımız vasıtasıyla da tüm dünyaya duyuruyoruz. Birimiz dâhilinde yapılan ve Üniversitemizin yurt dışındaki tanınırlık ve bilinirliğini arttırmaya yönelik faaliyetlerden bir diğeri de yurt dışından gelen üniversite temsilcilerinin kabul edilmesi ve doğrudan sonuç odaklı toplantılarla kurumların iş birliğine imkân verecek anlaşmaların imzalanması faaliyetidir.

Eğitim ve araştırma faaliyetlerinin uluslararası boyuta taşınması nasıl gerçekleşmektedir?

Eğitim faaliyetlerinin uluslararasılaşması konusuna gelirse buradan anlaşılması gereken hususun üniversite olarak verdiğimiz eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sadece kampüs içinde, şehir içinde ya da ülke sınırları içerisinde kalmayıp aynı zamanda Ulus ötesine, sınır ötesine ulaşmasından bahsediyoruz. Yürüttüğümüz eğitim-öğretim faaliyetlerinin Ulus ötesine ulaşması demek Üniversitemizin yurt dışında tanınırlığının ve bilinirliğinin artması demektir. Bu da YÖK'ün strateji belgelerinde amaç olarak edinmiş olduğu uluslararası öğrenci sayısının artırılması hedefine hem doğrudan hem de dolaylı olarak hizmet etmiş olacaktır. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin uluslararasılaşması bağlamını ele aldığımızda aslında şöyle bir amaçtan söz edebiliriz. Bugün sadece bizim Üniversitemizde değil Türkiye'deki bütün üniversitelerde bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütülmekte olup bu faaliyetlerin sonucunda toplumun faydasına olacak sonuçlar ve/veya çözümler ortaya çıkarılmaktadır. Bu faydalı sonuç ve çözümlerin az önce söylediğimiz gibi yine kampüs sınırları içinde kalmayıp ülke sathına ve

Öğretim üyelerinin Erasmus programı kapsamında yurt dışında ders verme faaliyetlerine katılması üniversitemizin tanınırlığını arttırmada önemli bir adım olacak, bu sayede kurulacak ortaklıklar hem üniversitenin hem de katılımcı olan personelin bilinirliğini artıracak ve yapılacak araştırma projeleri ya da ortak çalışmalarda kullanılmak üzere gerekli zemin hazırlayacaktır.

mümkünse yurt dışına yayılması bütün dünya toplumlarının faydasına olacaktır.

İster kavram ister strateji boyutunda olsun, uluslararasılaşma; yerel, ulusal ve bölgesel önceliklerin, politikaların ve uygulamaların üzerine inşa edilir. Uluslararasılaşma, yerel boyuta hâkim olmayı değil, onu tamamlamayı, uyumlu hale getirmeyi ve genişletmeyi amaçlar. Bu temel gerçeğe gerektiği kadar önem verilmez, dikkat edilmezse, güçlü bir ters tepme ve uluslararasılaşmanın homojenleştirici veya baskın bir etken olarak görülmesi olasılığı vardır. Hâlbuki yerel kültürü ve bağlamı onurlandırmak, ona hak ettiği değeri vermek ve bunun üzerine bir şeyler inşa etmek, uluslararasılaşma kavramının temel bir ilkesidir. İşte bu nedenle, uluslararasılaşma stratejileri ya da faaliyetleri kurumların ya da toplulukların yerel dinamikleri, kültür öğeleri ve hâlihazırda uygulanmakta olan yazılı ya da yazılı olmayan kuralları göz önünde bulundurularak tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. #

Yaşar Sarı

Yüksek Öğretimde Uluslararasılaşmada Mesafe Kat Etmenin İp Uçları

Akademik bilginin üretildiği, geliştirildiği ve kuşaklara aktarılarak öğrenildiği mekân olan üniversiteler toplulukların gelişmesi ve ilerlemesinde hayati role sahiptir. Bu rolü etkin, verimli ve güncel bir şekilde yerine getirebilmeleri için zaman içinde çeşitli stratejik hedefler belirleyerek bu hedefler doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmektedirler. Küreselleşmenin de etkisiyle son zamanlarda yüksek öğretim kurumlarınca belirlenen stratejik hedef 'uluslararasılaşma'dır. Nitekim YÖK tarafından yayınlanan 2018-2022 yıllarını kapsayacak şekilde 'Yüksek Öğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi' ile Ülkemiz üniversiteleri için de uluslararasılaşma, alt hedefleri belirlenerek temel stratejik hedef olarak belirlenmiştir. Hem burada sözü edilen strateji belgesinde yol haritası ve alt hedefleri belirlenmesine hem de literatürde çokça yazılıp çizilmesine rağmen uluslararasılaşma temel hedefine ulaşmak için nasıl yol alınacağı konusu üniversiteler için zorlu bir süreçtir. Buradan hareketle yazımızda stratejik hedefler ile ortaya çıkan açmazlar irdelenmeye çalışılmıştır.

Erasmus Programı kapsamında öğrenci ve personel değişim sayısını arttırmak uluslararasılaşmada stratejik hedeflerden birisidir. Uluslararası anlaşmaları artırarak işe başlanmasına ve bunun sağlanmasına rağmen başta yabancı dil yetersizliklerine bağlı olarak özgüven ve yurtdışı deneyimi eksikliği gibi çeşitli nedenlerle hem öğrencide hem de personelde katılımın artırılması yavaş ilerlemektedir. Tam bu noktada

'öğrenci ve personelin yabancı dil yeterliliklerini arttırmak' başka bir stratejik hedef olarak belirlenmiş iken bu konuda ulusal bazda yapılanların çoğu hem öğrencide hem personelde karşılık bulmazken, bu yeterliliği uluslararası boyutta artırmak için de kaynak yetersizliği gibi önemli bir engelle karşılaşmaktadır. Bu konu daha gerçekçi ve işe yarar şekilde ele alınmalıdır.

Bir başka stratejik hedef 'uluslararası bilimsel etkinliklerin sayısını ve verilen destekleri arttırmak' şeklinde belirlenmiş olmasına rağmen hem bilimsel etkinlik sayısındaki artış hem de destekler kaynak yetersizliklerine bağlı olarak istenilen düzeyde sağlanamamaktadır. Bunun sağlanması için uluslararası etkinliğin bizzat üniversitede ve üniversitenin himayesinde düzenlenmesi en önemli destek olacaktır.

Uluslararası proje ortaklıklarını ve alınan fon miktarını arttırmak belirlenen başka bir stratejik hedeftir. Uluslararası Ofis'in de katkıları ile akademisyenlerin ve öğrencilerin bireysel gayretleri neticesinde bir takım uluslararası proje ortaklıkları ve fonlar sağlanabilmektedir. Bununla birlikte proje ortak havuzu ve proje çalışmaları bireysel kalmakta üniversite boyutuna taşınamamaktadır. Üniversite bünyesinde hem proje hem de ortak havuzu veri tabanları oluşturularak başka birimlerin bunlardan yararlanacağı şekilde erişime açılması başka ilgililerin de bu yola girmesi için teşvik edici olacaktır.

Bir başka stratejik hedef de 'uluslararası öğrenci sayısını artırmak'tır. Uluslararası öğrenci yakından il-

gilenilmesi gereken önemli bir kaynaktır. Bu öğrencilerin doğrudan muhatap olacağı bir öğrenci biriminin olmasını gerektirir. Üniversite para ödeme sisteminin uluslararası para birimlerini kabul edebilecek, yurt dışından kolayca para transferi sağlanabilecek hale getirilmesi gerekir. Aksi halde öğrenci uluslararası uygulamalar ulusal olursa bu uluslararası öğrenci sayısını artırmaya değil azaltmaya neden olacaktır.

Stratejik hedeflerden bir başkası 'Yabancı dilde eğitim verilen ders ve programların sayısını arttırmak'tır. Bu hem yabancı öğrenciyi ve yabancı öğretim elamanını üniversiteye çekmek hem de ulusal öğrencilerin uluslararası çalışmalara katılımını sağlamak için belirlenmiş önemli bir stratejidir. Bunun olabilmesi için de üniversitenin mümkünse tüm birimlerindeki değilse belli bölüm ve programlarındaki akademik kadrolara akademisyenlerin kabulünde yabancı dilde eğitim verme dil sınırını zorunlu hale getirmek en iyi yoldur. Aksi halde yabancı dilde ders verme yeterliliği olma-

Belirlenen hedeflere ulaşma konusu, üst yönetimin sıkı sıkıya sahip çıkmasına bağlıdır. Yokluklara ve yoksunluklara sarılmak yerine var olan imkânlar uluslararası hedefler gerçekleştirilecek şekilde seferber edilerek bir vizyon belirlenirse daha etkin bir uluslararasılaşma sonucuna ulaşılabilecektir. Özelde üniversite olarak genelde de ülke olarak birbiri ile didişme kültürünün hakim olduğu bu yerellikten kurtulmamızın başka çaresi de yoktur.

yan akademisyenlerin çalıştığı bir birimde yabancı dilde ders ve program açmak uluslararasılaşma temel hedefine ulaşmayacaktır.

Bir başka stratejik hedef ise 'yurtdışındaki üniversiteler ile ortak derece programları açmak, sayılarını arttırmak'tır. Bu, başta yabancı dilde eğitim veren programlar için geçerli olan bir stratejidir. İlk etapta mevcuttaki yabancı dilde eğitim veren programlar arasında ortak derece programları açmak, yoksa yabancı dilde eğitim veren yeni programlar açmak öncelikli olmalıdır. Açılmış olan ortak derece programlarına sahip çıkmak ise yeni açılacak olanları teşvik edecektir.

Burada uluslararasılaşmada bazı stratejik hedeflere ait uygulamalar ile ortaya çıkan sonuçları irdelenerek

hedeflerin gerçekleştirilmesindeki zorluklara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu stratejilerin tamamı hem strateji belgesinde hem de literatürde mevcut olup oralardan incelenebilir. Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere belirlenen hedeflere ulaşma konusu, üst yönetimin sıkı sıkıya sahip çıkmasına bağlıdır. Yokluklara ve yoksunluklara sarılmak yerine var olan imkânlar uluslararası hedefler gerçekleştirilecek şekilde seferber edilerek bir vizyon belirlenirse daha etkin bir uluslararasılaşma sonucuna ulaşılabilecektir. Özelde üniversite olarak genelde de ülke olarak birbiri ile didişme kültürünün hakim olduğu bu yerellikten kurtulmamızın başka çaresi de yoktur. #

Muammer Kaya

Dünyalarını Değiştiren Türkiye Burslu ESOGÜ-MMF Mezunlarının Başarı Hikâyeleri

Türkiye Bursları, Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası öğrencilere yönelik yürütmekte olduğu kamu kaynaklı yükseköğrenim burs programıdır. Türkiye Bursları'nın öncelikli amacı, dünya genelindeki başarılı öğrencilere fırsat eşitliği sağlayarak uluslararası standartlarda burslu eğitim almalarını sağlamaktır. Bununla birlikte, Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki karşılıklı iş birliğinin geliştirilmesi ve akademiden sanata, ekonomiden edebiyata, teknolojiye mimariye kadar pek çok alanda bölgesel ve küresel kalkınmaya katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın (YTB) Türkiye Bursları, ülkeler arasındaki sosyal, kültürel, politik ve ekonomik bağları genişletme ve geliştirme vizyonuyla uluslararası öğrencilere Türkiye'nin en prestijli üniversitelerinde eğitim ve burs imkânı sağlamayı amaçlamaktadır.

Türkiye Bursları, 2012 yılında 42 bin civarında başvuru alırken, 2022 yılında 171 farklı ülkeden 165 bin 500 başvuruya ulaşarak başvuru sayısında hızlı bir artış yaşamıştır. Türkiye Bursları kapsamında her yıl yaklaşık 5 bin uluslararası öğrenciye burs verilmektedir. Bu programdan yararlanıp hâlihazırda eğitimine devam eden 15 bin bursiyer bulunmaktadır (<https://www.ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler>).

YTB verilerine göre ESOĞÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesine (MMF) 214 öğrenci Türkiye burslusu olarak gelmiştir. Bu öğrencilerin 78'i İnşaat Mühendisliği, 34'ü Maden Mühendisliği, 33'ü Kimya Mühendisliği, 26'sı Bilgisayar Mühendisliği, 19'u Mimarlık, 13'ü Endüstri Mühendisliği, 6'sı Metalürji ve Malzeme Mühendisliği, 4'ü Elektrik ve Elektronik Mühendisliği ve 1'i Jeoloji Mühendisliği Bölümünde eğitim görmüştür. Gelinek ülkeler Af-

ganistan, Arnavutluk, Bulgaristan, Cezayir, Kongo, Filistin, Kazakistan, Kırgızistan, Malavi, Moğolistan, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Ürdün, Yunanistan, Bangladeş, Suriye, Kazakistan, Moldova, Türkmenistan, Ukrayna, Azerbaycan, Etiyopya, K. Makedonya, Lübnan, Nepal, Tacikistan, Tayland, Togo, Zambiya, Irak, Ruanda, Sudan, Yemen, Fildişi Cum., Jamaika, Uganda, Yunanistan, Bosna-Hersek, Fas, Kosova ve Myanmar'dır.

ESOGÜ MMF'ye YTB bursu ile lisansüstü (Yüksek Lisans ve Doktora) öğrencisi olarak 31 ülkeden gelip mezun olan toplam 55 öğrencinin (4'ü Doktora (PhD) ve 41'i Yüksek Lisans (YL) dağılımı şöyledir.

Afganistan 11; Suriye 4; Irak, Filistin, Moğolistan 3; Kolombiya, Kosova, Kamboçya, Somali 2; Bulgaristan, Azerbaycan, Bangladeş, Çad, Çin, Endonezya, Gambia, Gana, Kamerun, Kenya, Malavi, Moritanya, Nijer, Pakistan, Ruanda, Sudan, Tacikistan, Tunus, Türkmenistan, Ürdün, Yemen ve Zambiya 1 öğrenci göndermiştir.

En çok 11 öğrenci Elektrik ve Elektronik Mühendisliği (1 PhD ve 10 YL) ve Maden Mühendisliği (2 PhD, 9 YL); 10 öğrenci İnşaat Mühendisliği (YL); 6 öğrenci Jeoloji Mühendisliği (YL); 3 öğrenci Makine Mühendisliği (YL), Mimarlık (YL) ve Havacılık Bilimi ve Teknolojileri (YL); 2 öğrenci Bilgisayar Mühendisliği (YL), Polimer Bilim ve Teknolojisi (1 PhD ve 1 YL) ve Raylı Sistemler ve Teknolojileri (YL) ve 1 öğrenci Metalürji ve Malzeme (YL) ile Kimya (YL) Mühendislikleri Bölümlerine gelmiştir. Mezun olan öğrencilerimizin bir kısmı kendi ülkelerine geri dönmüş ve bir kısmı ise gelişmiş ülkelere daha üst eğitim veya çalışmak amaçlı gitmiştir. Tüm yabancı öğrencilerimizi tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) Türkiye Bursları ile eğitim ve kariyerlerine dokunduğumuz bazı meslektaşlarımız... #

Noufou Traore, Fil Dişi Cum./Ivory Rep.
ESOGÜ-MMF, Maden Müh./Mining Eng.
Lisans/BSc 2015-2019, M.Sc. (Queen's
Uni.) 2019-2021.
İş/Work: EIT, Taseko, Gibraltar Mine, Ca-
nada.
Bitirme Projesi: Prof. Dr. Muammer Kaya.

Andrea McCalla, Jamerika/Jamaica
ESOGÜ-MMF, Maden Müh./Mining Eng.
Lisans/BSc 2010-2017
İş/Work: CEMEX, Caribbean, Cement
Company, Kingston, Jamaica.

Angela Manka Tita, Kamerun/Camerun
ESOGÜ-MMF, Maden Müh./Mining Eng.
Y. Lisans/MSc 2019-2022.
Çalışma/Study: University of Nevada,
Reno, ABD, Doktora Öğr./ PhD student
Danışman: Prof. Dr. Muammer Kaya.

Shokrullah Hussaini, Afganistan/Afg-
hanistan.
ESOGÜ-MMF, Maden Müh./Mining Eng.
Doktora/PhD 2015-2022.
İş/Work: Exitcom.
Danışman: Prof. Dr. Muammer Kaya.

Mohameddalamin Adam, Sudan/Su-
dan.
ESOGÜ-MMF, Maden Müh./Mining Eng.
Lisans/BSc 2018-2022.
İş/Work: Delgo Mining Co. Ltd., Sudan.

Ankhubayar Bakaa, Moğolistan/Mon-
galia.
ESOGÜ-MMF, Maden Müh./Mining Eng.
Lisans/BSc 2007-2011.
İş/Work: Ocean Engineering group LLC
R&D Director, Mongolia.

Nazhmiddin Nasrylayev, Türkmenistan
ESOGÜ-MMF, İnşaat Müh./Civil Eng.
Y. Lisans/MSc 2019-2022
Çalışma/Study: University of Tasmania,
Doktora Öğr./ PhD Student
Danışman: Prof. Dr. Ender Demiral.

Sochheat Smok, Kamboçya/Cambodia
ESOGÜ-MMF, İnşaat Müh./ Civil Eng.
Y. Lisans/MSc 2016-2019.
İş/Work: Soma Construction and Deve-
lopment Co. Ltd., (SMCD), Senior Project
Coordinator for Infrastructure Constru-
ction, Cambodia.
Danışman: Prof. Dr. Ender Demiral.

Ulvi Amirjanov, Azerbaycan/Azerbaijan.
ESOGÜ-MMF, Kimya Mühendisliği/Che-
mical Engineering.
Lisans/BSc 2017-2021.
Yüksek Lisans/MSc 2021-2023.
Doktora/PhD Queen Mary University of
London, London, United Kingdom .
Danışman: Prof. Dr. Ayşegül Aşkın.

Martha Jeanneth Sanabria Trujillo, Ko-
lombiya/Colombia.
ESOGÜ-MMF, Elek. Elektronik Müh./Ele-
ct. and Electronics Eng.
Y. Lisans/MSc 2015-2017.
Danışman: Prof. Dr. Osman Parlaktuna.

Mohammad Jawed Roshan, Afganis-
tan/Afghanistan.
ESOGÜ Raylı Sistemler ABD.
İş/Work: University of Minto, Portekiz/
Portugal.
Danışman: Prof. Dr. Hasan Hüseyin Er-
kaya.

Mohammed A. I. Matar, Filistin/Pales-
tine.
ESOGÜ-MMF, Elek. Elektronik Müh./
Elect. and Electronics Eng.
Doktora/PhD 2018-2022.
İş/Work: University Collage of Applied
Sciences, Filistin/Palestine.
Danışman: Prof. Dr. Gökhan Çınar.

Dünya Wahidaldeen Hameed; Irak/Iraq
ESOGÜ-MMF, Elek. Elektronik Müh./
Elect. and Electronics Eng.
Y. Lisans/MSc 2018-2021.
Danışman: Doç. Dr. Özge Çınar.

İlker Çavuş, Kosova/Kosova.
ESOGÜ-MMF, Elek. Elektronik Müh./Ele-
ct. and Electronics Eng.
Y. Lisans/MSc 2020-2022.
Danışman: Prof. Dr. Osman Parlaktuna.

**ESOGÜ-MMF'den mezun son yıllarda
Yurtdışı bursu kazanan Türk Öğrenci-
lerimiz**

Adnan Tolga Kürümüş

ESOGÜ-MMF, İnşaat Müh./Civil Eng.
Y. Lisans/MSc 2019-2022.
Çalışma/Study: Aalto University, Dokto-
ra Öğr./ Ph.D student.
Danışman: Prof. Dr. Ender Demiral.

Umut Kar

ESOGÜ-MMF, Maden Müh./Mining Eng.
Y. Lisans/MSc 2021-Bugün.
Çalışma/Study: ESOĞÜ-Silisian Univer-
sity of Technology, Poland, MSc student.
Danışman: Prof. Dr. Muammer Kaya ve
Prof. Dr. Tomasz Suponik.

Gökçe KILIÇ, Kanada/Canada.

ESOGÜ-MMF, Metalürji ve Malzeme
Müh. /Metallurgical and Materials Eng.
Y.Lisans/MSc 2023-Bugün.
Çalışma/Study: McGill University, Mont-
real, Quebec.
Burs/Scholarship: Milli Eğitim Bakanlığı
YLSY Bursu/ Study Abroad Program of
the Ministry of National Education.
Öğrenim Alanı/Field of Study: Li-lyon
Pillerden Lityumun Geri Kazanılması/
Recovery of Lithium from Li-ion Batte-
ries.
Adına Öğrenim Görülen Kurum: MTA Ge-
nel Müdürlüğü.
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Neşe Öztürk
Körpe.

Mehveş Dila Durmaz, İtalya/Italy.

ESOGÜ-MMF, Kimya Mühendisliği/ Che-
mical Eng.
Y. Lisans/MSc 2021-2023.
Çalışma/Study: Università di Padova,
Italy, Environmental Engineering, MSc
student.
Danışman: Prof. Dr. İlknur Demiral.
Mühendislik Araştırmaları Danışmanı:
Prof. Dr. Ayşegül Aşkın. #

Ahmet Yazıcı

Yapay Zekâ ve Dijital Sistemler Odaklı Uluslararasılaşma Çalışmaları: Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi

Ülkemizde "Yapay Zekâ ve Dijital Sistemler" araştırma alanındaki uluslararasılaşma, ağırlıklı olarak ikili ve çoklu iş birliği fonları ile mümkün olmaktadır. Bu fonların temel hedefi üniversiteler ve sanayinin ortaklaşa uluslararası düzeyde çözüm üretmesi, ortaya çıkartılacak farklı teknolojik platformlar ve idari mekanizmalar ile tekrar kullanılabilen ve sürdürülebilir iş birliği ekosistemini oluşturmaktır. Bu fonların referans aldığı strateji dokümanları incelendiğinde, geliştirilecek Yapay Zekâ tabanlı teknoloji platformlarının birçok sektörde katma değer üretmesi öngörülmektedir. Sektör bazındaki dağılımları incelendiğinde bu alandaki yatırımların üretim başta olmak üzere enerji, sağlık, tarım vb. birçok sektörde arttığı görülmektedir. Endüstri 4.0'ın tetiklediği bu alandaki genel uluslararasılaşma stratejileri ile uyumlu ülkeler ve kuruluşlar da Yapay Zekânın şekillendirmeye başladığı faaliyet alanlarının daha sistematik yönetimi için kendi yol haritalarını veya stratejilerini üretmişlerdir. Bu stratejiler ile uyumlu olarak Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi (Center for Intelligent Systems Applications Research, CISAR), olarak Yapay Zekânın Endüstri, Sağlık, Tarım, Enerji, Akıllı Şehir ve Ulaşım Sistemleri vb. tematik alanlarda uygulanmasına yönelik ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile çalışmalar gerçekleştirmektedir.

IFARLAB Avrupa DIH Ağlarında Türkiye'den İlk Üniversite Laboratuvarı

Endüstri alanı özelinde merkezde faaliyet gösteren Akıllı Fabrika ve Robotik Laboratuvarı (IFARLAB, <https://ifarlab.ogu.edu.tr/>)

IFARLAB-DIH İletişim:

Web Sitesi: <https://ifarlab.ogu.edu.tr/>

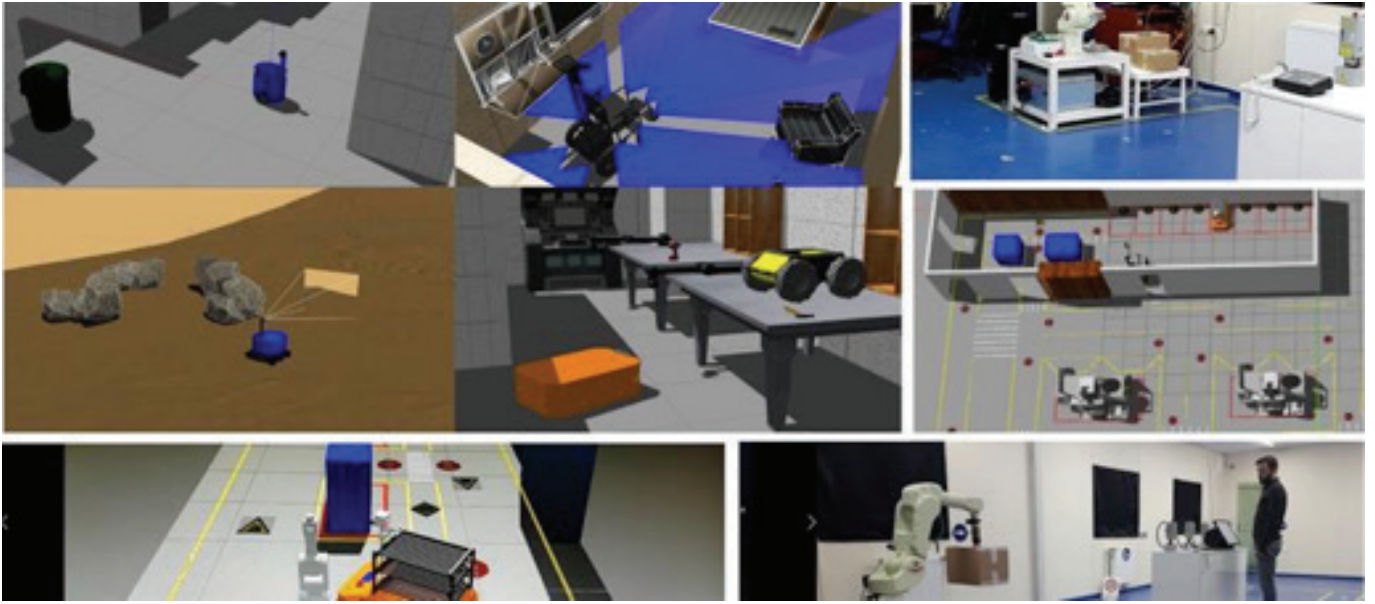
<https://www.linkedin.com/company/ifarlabdih/>

<https://twitter.com/ifarlabdih>

Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesindeki Akıllı Fabrika ve Robotik Laboratuvarı (IFARLAB) ile Avrupa'daki DIH ağında 2021 yılında tanınırlık olarak dahil olan ilk Üniversite laboratuvarı oldu.

(<https://ifarlab.ogu.edu.tr/>) 2016 yılından beri sektör ve ülke ihtiyaçları doğrultusunda paydaşları ile beraber ulusal ve uluslararası farklı projeleri yürütmektedir.

Endüstride dijitalleşme alanında sektörle yürüttüğü ulusal-uluslararası iş birliği çalışmaları neticesinde, IFARLAB Avrupa'daki Digital Innovation Hub (DIH) ağında 2021 yılında tanınırlık olarak ağı dahil olan ilk Üniversite laboratuvarı oldu. Bu tanınırlık ile sadece ülkemizdeki sektör kuruluşlarına değil Avrupa'daki KOBİ'lere de alanında hizmetler sunmaya başlamıştır. Bu çalışmaların neticesinde 2022 yılında ise Üretim için Robotik sistemlerde en büyük Pan-Avrupa Dijital İnovasyon Merkez Ağı olan DIH²'e de ülkemizi temsilen kabul almıştır. Böylece ilgili alanda Avrupa'daki stratejik yol haritalarının oluşturulmasında da aktif katkı sağlamaya başlamıştır. Dijital dönüşümün kurumlar için stratejik önem kazan-

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Akıllı Fabrika ve Robotik Laboratuvarı (IFARLAB)

ması ve aynı zamanda yapay zekânın uygulamalarda yer bulması ile kaydedilen muazzam ilerlemeler akıllı üretim sistemlerinin geliştirilmesini hızlandırmıştır. IFARLAB-DIH olarak ülkemizdeki KOBİ'lerin Change2Twin, DIH4AI gibi uluslararası Ar-Ge bütçelerine erişimi için önemli katkılar sağlanmaktadır. Sahada ise dijitalleştirilmiş üretim sistemlerinin açığa çıkardığı yoğun miktardaki veriyi işleyebilecek ve aynı zamanda veriden değer üretebilecek yapay zekâ tabanlı sistemlerin tasarımı, geliştirilmesi ve üretime entegrasyonu çalışmaları yürütülmektedir. Diğer taraftan, 2000'li yılların başından beri otonom ve robotik sistemlerinde sahip olunan birikim ile ilgili uluslararası stratejik yol haritaları ile uyumlu olarak kamu ve diğer paydaşlar ile de çalışmalar yürütülmektedir.

Dijital İnovasyon İş Birliği Platformu

Dijital İnovasyon İş Birliği Platformu, Türkiye'de yapay zekâ, veri bilimi, robotik ve bunlarla yakından ilişkili

teknoloji alanlarında araştırma ve yaygınlaştırma faaliyetleri yürütmek üzere Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı öncülüğünde kurulmuştur. Bu platformun Uluslararasılaşma alanında Dijital Avrupa Programı çağrıları için konsorsiyumlar kurulması, proje geliştirilmesinin desteklenmesi ve diğer birlik programlarında koordinatör veya paydaş olarak projelerin geliştirilmesi hedefleri bulunmaktadır.

Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi Türkiye Dijital İnovasyon İş Birliği Platformu'nun kurucu araştırma merkezi olarak özellikle Yapay Zekâ ve Robotik alanında uluslararası proje faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Ufuk 2020 programında desteklenen "VALU3s - Verification and Validation of Automated Systems' Safety and Security" projesi ile 10 ülkeden 41 ortakla beraber yeni nesil dijital sistemlerin doğrulanması ve onaylanması ile ilgili araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütülmektedir. Bu projede Eskişehir Osmangazi Üniversitesi olarak alanında yetkin uluslararası endüstri

Countries

Industry

Academia

VALU3s Ufuk 2020 Projesi: 10 Ülkeden Endüstri ve Akademi İş Birliği ile Araştırmada Çoklu İş Birliği

kuruluşları ve araştırma merkezleri ile önemli iş birlikleri geliştirilmiştir.

VALU3s Ufuk 2020 Projesi: 10 Ülkeden Endüstri ve Akademi İş Birliği ile Araştırmada Çoklu İş Birliği

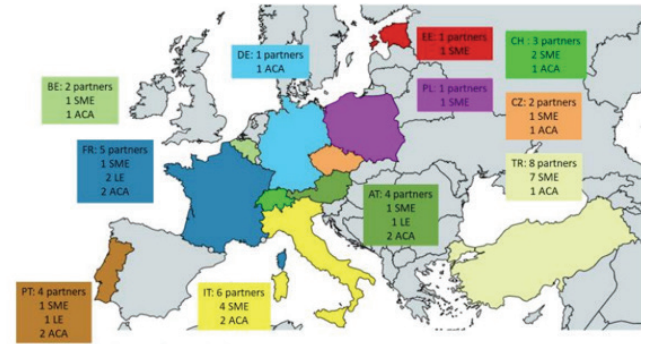
Bu projedeki uluslararası iş birlikleri sayesinde Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi, olarak Yapay Zekâ ve Dijital Sistemlerin Doğrulama ve Onaylanması için geliştirilen mimarının Endüstri, Sağlık, Tarım, Enerji, Akıllı Şehir ve Ulaşım Sistemleri alanında uygulamaları konusunda önemli altyapı oluşmuştur.

VALU3s: Geliştirilen Doğrulama ve Onaylama Mimarisinin Kullanım Senaryoları; Endüstriyel Robotlar, Raylı Sistemler, Sağlık, Otonom Araçlar, Tarım, Havacılık.

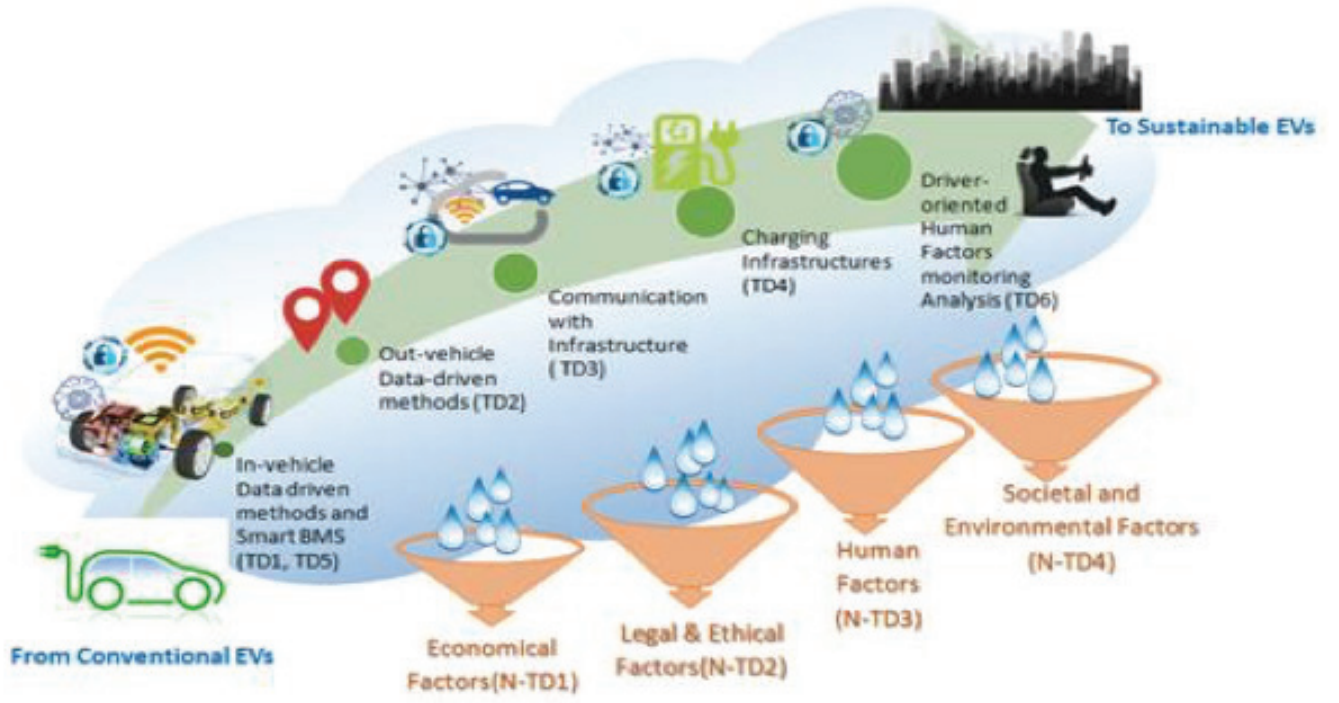
Ufuk Avrupa programında desteklenen diğer bir proje olan "OPEVA - OPTimization of Electric Vehicle Autonomy" de ise 11 ülkeden 37 ortak ile çoklu iş birliği çalışmaları yürütülmektedir. Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi aynı zamanda yedi firmadan oluşan Türkiye konsorsiyumunun yöneticisi olarak görev yapmaktadır.

Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi yürüttüğü uluslararası araştırma ve dijital dönüşüm faaliyetleri ile Türkiye Dijital İnovasyon İş Birliği Platformu'nun kurucu araştırma merkezi olarak ülkemizdeki sekiz üniversite araştırma merkezi arasında yer aldı.

OPEVA Ufuk Avrupa Projesi: 11 Ülkeden Endüstri ve Akademi İş Birliği ile Araştırmada Çoklu İş Birliği

Bu projedeki uluslararası iş birlikleri sayesinde elektrikli araçlar ve bu kapsamda kritik öneme sahip şarj ekosistem yönetimi için ülkemizde altyapı oluşması hedeflenmektedir. Projede bu ekosistemin tüm paydaşları ortaklaşa yaptıkları geliştirmeleri entegre etmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir.

OPEVA: Elektrikli Araçlar için sürdürülebilir ekosistem bileşenleri

Uluslararasılaşma ve Ülkemizin Geleceği için Yapay Zekâ Çalışmaları

Uluslararası alanlarda Yapay Zekâ uygulamaları sadece belli alt alanlarda çözüm üretme şeklinde kalmayıp sürdürülebilirlik açısından bir ekosistem oluşturulması için daha kapsayıcı şekilde ele alınmaktadır. Uluslararası alanda olduğu gibi ulusal ve bireysel stratejiler de bir ekosistem hedefi dikkate alınarak kurgulanmalıdır.

Tüm paydaşların bu alanda yapacağı çalışmalarda faaliyet alanları ile ilgili önce kendi analizlerini yaparak yetkinliklerini algılamalı sonrasında ise uluslararası yapay zekâ ekosistemleri ile uyumlu katma değer üretebilir ve sürdürülebilir yol haritalarını oluşturmalıdır. Bu yol haritalarının uluslararası rekabet edebilir olması orta ve uzun vade planlamalar için önemlidir. Sonuç olarak; yapay zekâ alanındaki kazanımların korunması, sürdürülmesi veya kesintiye uğramaması için ekosistem önemlidir. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Akıllı Sistemler Uygulama ve Araştırma Merkezi tüm paydaşlarının uluslararasılaşma ihtiyaçları doğrultusunda yol haritalarının oluşturulması ve Ar-Ge çalışmalarında destek olmaktadır. #

Erdoğan Boz

Türk Dili ve Edebiyatı Alanında Uluslararasılaşma

Türk Dili ve Edebiyatı (TDE) bir bilim, kültür ve sanat alanı olarak hem ulusal hem de uluslararası alanda geniş bir etkiye sahiptir. TDE alanındaki bilimsel, kültürel ve sanatsal üretim faaliyetleri Türkiye ile sınırlı değildir. Başta yakın coğrafya olmak üzere geniş Türk diasporasında ve Dünyanın belli başlı bilim, kültür ve sanat merkezlerinde Türk dili, edebiyatı, kültürü ve sanatı ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır.

Türkiye'nin yakın coğrafyası dediğimiz, yüzyıl öncesine değin Türk idaresi altında kalmış ve hâlen Türk nüfusun yaşadığı Balkanlar (Türkiye Türkçesi ölçünlü yazı dilinin kullanıldığı Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Kosova, Makedonya, Karadağ) başta olmak üzere Kafkasya, İran, Irak, Suriye, Ürdün ve Kıbrıs Türk dili, edebiyatı, kültürü ve sanatı üretimin doğal merkezleridir. Türklerin çeşitli nedenlerle göç ettikleri ve diaspora oluşturdıkları Avrupa (Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Avusturya vd.), Asya, Amerika, Avustralya ve Afrika kıtalarındaki ülkelerde Türk dili, edebiyatı, kültürü ve sanatı ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. TDE alanındaki bilimsel, kültürel ve sanatsal üretimin yalnızca Türkler tarafından yapılmadığının altını çizmekte yarar var. Kültürel ve sanatsal üretimde özellikle tercüme faaliyetlerinde Türk olmayan ancak Türk dostu olanların büyük katkısı olduğunu belirtmek gerekir.

TDE alanındaki uluslararasılaşma aşağıda verdiğimiz şu başlıklarda ele alınabilir.

1. Ulusal Ajans (UA)¹

Erasmus+ (KA131 ve KA171 Öğrenim Hareketliliği) imkânları çerçevesinde anlaşma sağlanan birçok üniversite ile iş birliği yapılmakta, öğretim elemanları dersler vermekte ve öğrenciler dersler alabilmektedir.

Kültürel ve sanatsal üretimde özellikle tercüme faaliyetlerinde Türk olmayan ancak Türk dostu olanların büyük katkısı olduğunu belirtmek gerekir.

Mevlana Değişim Programı, şu anda kapalı olan bu program ile Türkoloji bölümleri bulunan Dünyanın birçok ülkesiyle iş birliği imkânları söz konusudur.

2. Yunus Emre Enstitüsü (YEE)²

Yunus Emre Enstitüsü Almanların Goethe Enstitüsü, İspanyolların Cervantes Enstitüsü ve Çinlilerin Konfüçyüs Enstitüsü gibi bilimsel ve kültürel hizmet veren bir kuruluştur. Dünyanın birçok ülkesinde Yunus Emre Enstitüsü'nün müdürlükleri bulunmaktadır. Burada görevli çoğu Türkolog olan kişiler tarafından Türkçenin öğretimi yapılmaktadır. Dünyada çeşitli ülkelerde bulunan Yunus Emre Enstitüsü müdürlüklerinin güncel listesi aşağıdadır:

ABD - Washington DC, Afganistan – Kabil, Afganistan – Kabil (Rabbani Üniversitesi), - Mezar-ı Şerif- Şibirgan, Almanya – Berlin-Frankfurt-Köln, Arjantin - Buenos Aires, Arnavutluk – İşkodra- Tiran, Avusturya – Viyana, Azerbaycan – Bakü, Bahreyn – Manama, Belçika – Brüksel, Bosna Hersek - Foynitsa- Mostar – Saraybosna, Brunei - Bandar Seri Begavan- Bujumbura, Cezayir – Cezayir, Çin – Pekin, Endonezya – Cakarta, Fas – Rabat, Filistin – Kudüs – Ramallah, Fransa – Paris, Güney Afrika – Johannesburg, Güney Kore – Seul, Gürcistan – Tiflis, Hırvatistan – Zagreb, Hindistan - Yeni Delhi, Hollanda – Amsterdam, Irak – Bağdat – Musul, İngiltere – Londra, İrlanda – Dublin, İspanya – Madrid, İtalya

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

TİKA

TÜRKİYE MAARİF
VAKFI

– Roma, İran – Tahran, Japonya – Tokyo, Kamboçya-
Punom Pen, Kanada – Toronto, Karadağ – Podgoritsa,
Katar – Doha, Kazakistan – Astana, KKTC – Lefkoşa,
Kosova – İpek- Priştine- Prizren, Kuzey Makedonya
– Üsküp, Litvanya – Vilnius, Lübnan – Beyrut, Maca-
ristan – Budapeşte, Malezya – Kuala Lumpur, Meksi-
ka – Meksiko City, Mısır – Kahire, Moldova – Komrat,
Nijerya – Abuja, Pakistan – İslamabad- Karaçi- Lahor,
Polonya – Varşova, Romanya – Bükreş- Köstence, Ru-
anda – Kigali, Rusya Federasyonu – Kazan- Moskova,
Senegal – Dakar, Sırbistan – Belgrad, Somali – Moga-
dişu, – Mogadişu (Somali Türk Görev Kuvveti Komutan-
lığı), Sudan – Hartum- Nyala, Suriye – Afrin- Azez- Ce-
rablus- El Bab, Tanzanya – Zanzibar- Pattani, Tunus
– Tunus, Uganda – Kampala, Ukrayna – Kyiv, Ürdün –
Amman, Venezuela – Karakas.

3. Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)³

Yurt dışında kültürel iş birliği programlarını yürütmek ve Türk kültürüyle ilişkili olarak faaliyet gösteren çeşitli kurumlarla iş birliği yapmak görevi bulunan TİKA, bu noktada Türk Dili ve Edebiyatı çalışanlarına geniş imkânlar sunmaktadır.

4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTb)⁴

1960'lı yıllarda başlayan yurt dışına göç süreci, beraberinde vatandaşların anadilini öğrenme ve kültürel değerleri muhafaza etme konusunu öncelikli olarak gündeme taşımıştır. YTb sorumluluk alanına giren bu konuda faaliyetlerde bulunmaktadır.

5. Türkiye Maarif Vakfı (TMV)⁵

Türkiye Maarif Vakfı 49 ülkedeki 428 eğitim kurumu, 44 yurt ve 50 bini aşkın öğrencisiyle Dünyanın en önemli eğitim kurumlarından biridir. Bu kurumlarda Türkçe öğretilmesi yapmak imkânı vardır. Maarif Vakfı kurumları vasıtasıyla Türk dili, edebiyatı, kültürü ve sanatı örgün eğitim yoluyla Dünyanın her yerine yayılmaktadır.

6. Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü⁶

MEB'in ilgili birimi yurt dışındaki üniversitelerin Türkoloji bölümlerine doktoralı öğretim elemanları görevlendirmektedir. Bu öğretim elemanları 3-5 yıl arasında görev yaparak bilgi, görgü ve deneyimlerini artırmakta ve akademik hizmet vermektedir.

7. Türkoloji Bölümleri Bulunan Üniversiteler

Dünyanın birçok ülkesinde Türkoloji bölümleri bulunmaktadır. Dolunay (2005) tarafından oluşturulan liste şöyledir:

Amerika Birleşik Devletleri (20), Afganistan (1), Almanya (13), Arnavutluk (1), Avustralya (1), Azerbaycan (1), Belarus (6), Belçika (4), Bosna-Hersek (2), Bulgaristan (6), Çin Halk Cumhuriyeti (2), Danimarka (1), Endonezya (2), Estonya (1), Filipinler (1), Finlandiya (2), Fransa (2), Güney Kore (6), Güney Kıbrıs Rum Kesimi (1), Gürcistan (1), Hollanda (3), Irak (2), İngiltere (6), İran (1), İspanya (4), İsveç (2), İsviçre (1), İtalya (3), Japonya (6), Kazakistan (1), Kırgızistan (8), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (6), Litvanya (2), Lübnan (1), Macaristan (2), Mısır (3), Moğolistan (1), Moldova (3), Özbekistan (1), Pakistan (1), Polonya (2), Romanya (8), Rusya (14), Sırbistan (1), Singapur (1), Suriye (2), Tayland (2), Tayvan (2), Türkiye (17), Türkmenistan (1), Ukrayna (13), Ürdün (4), Yakutistan (1), Yugoslavya (1), Yunanistan (5).⁷

8. TÜBİTAK⁸

Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı (2219) sayesinde yurt dışındaki üniversitelerin Türkoloji bölümleriyle iş birliği yapılarak 12 ay kadar yurt dışında bilimsel araştırma yapma imkânı vardır.

9. Avrupa Birliği Başkanlığı Projeleri

Türkiye ve Avrupa Birliği Arasındaki Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Projesi-II'nin amacı "Avrupa Birliğinin dayandığı değerler, işlevi ve politikaları ile birlikte Türk tarihi ve kültürü de dâhil olmak üzere Avrupa Birliği içerisinde Türkiye'nin daha fazla tanınması ve anlaşılmasını sağlamak ve bu sayede de gelecekteki genişlemenin fırsatları ve zorlukları konusunda

TÜBİTAK

farkındalık oluşmasını mümkün kılmaktır."⁹ şeklinde belirlenmiştir. Bu noktada Türk dili, edebiyatı, kültürü ve sanatının tanıtımı imkânları vardır.

Sonuç

TDE bilim, kültür ve sanat alanı, Dünyanın birçok ülkesinde gösterdiği faaliyetlerle uluslararasılaşma açısından çok zengin bir alandır. Türkiye'de sayıları 200'ü aşan Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi ve Çağdaş Türk Lehçe ve Edebiyatları bölümleri yükseköğretim sistemi içerisinde köklü bir yere sahiptir. Bu bölümlerde görev yapan öğretim elemanları başta olmak üzere bölüm öğrencileri ve mezunları yukarıda saydığımız imkânları kullanmak suretiyle uluslararası alanda faaliyet göstermekte ve uluslararasılaşmanın getirdiği imkânlardan yararlanmaktadırlar. #

Dipnotlar

- 1 <https://www.ua.gov.tr/>
- 2 <https://yee.org.tr/>
- 3 <https://www.tika.gov.tr/tr>
- 4 <https://ytb.gov.tr/>
- 5 <https://turkiyemaarif.org/>
- 6 <https://yyegm.meb.gov.tr/>
- 7 https://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/salih_kursad_dolunay_turkoloji_bolumleri_degerlendirme
- 8 <https://www.tubitak.gov.tr/tr>
- 9 https://www.ab.gov.tr/ab-bakanligi-projeleri_46008.html

